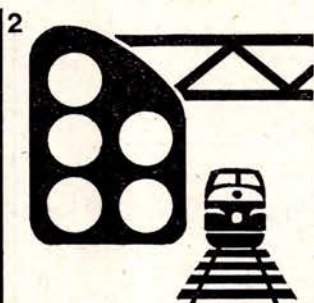
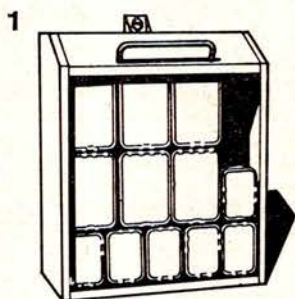

Jernbane-Bladet

DSI dækker mange felter...

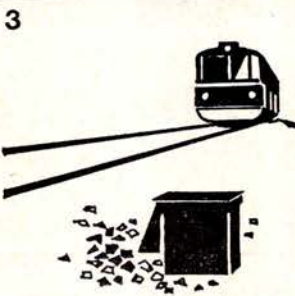

1. Stationært udstyr for hastighedskontrolanlæg

2. Sikrings- og linieblokanlæg

3. Udstyr til 10 kHz og 100 kHz sporisolationer

4. Fjernstyringsanlæg

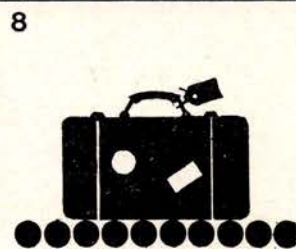
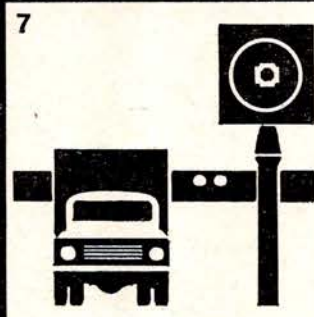
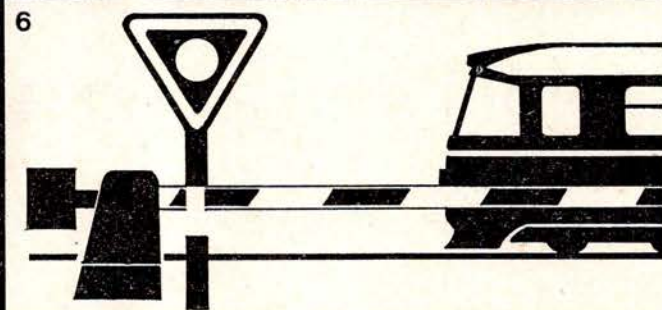
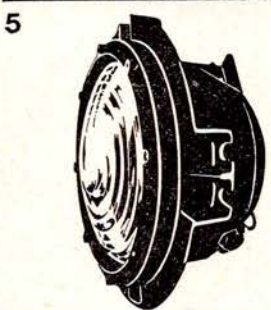

5. Signal- og spormateriel

6. Udstyr til overkørselssignalanlæg

7. Højdekontroludstyr

8. Stikprøvekontroludstyr

DANSK SIGNAL INDUSTRI A/S

STAMHOLMEN 175 AVEDØRE HOLME DK-2650 HVIDOVRE

34. ÅRGANG

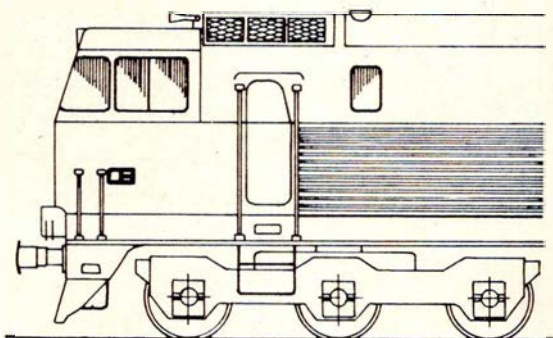
3

MARTS 1977

Tidsskrift for Stats- og Privatbanepersonalet

FRICHS

A/S FRICHS - Søren Frichs vej
8000 Århus C
Tlf. 06 15 85 55
Telex 64373

En lønkonto gi'r god kontakt.

Lønkonto i Sparekassen er en god kontakt - bl. a. til en stor stab af fagfolk, som står til Deres rådighed. Pigen ved kassen er en af dem. Andre er specialister i belåning af parcelhuse, fritidshuse m.v. Nogle beskæftiger sig med at købe og sælge pantebreve og værdipapirer. Andre tager sig især af familieøkonomi, skattespørgsmål etc.

Herudover gi'r en lønkonto bedre overblik over Deres økonomi, bedre råd til det uforudsete, og et godt lånegrundlag.

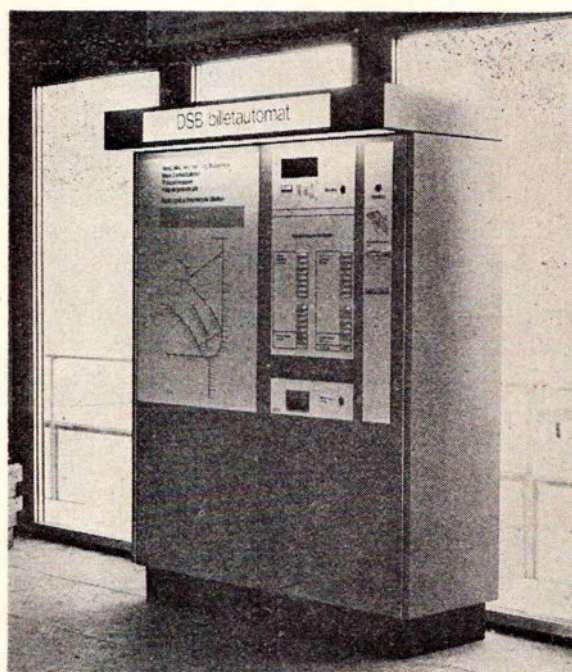

Lønkonto

SPAREKASSEN sds

LANDIS & GYR GmbH

Leverer billetautomater
til DSB

SOPHUS BERENDSEN A.S

INGENIØRAFDELINGEN

AMALIEGADE 10 . DK 1256 KØBENHAVN K . TELEFON (01) 14 85 00

Jernbane-Bladet

Ekspedition:

Togfører V. Jonvald . Hvidovrevej 258
2650 Hvidovre
Telefon (01) 78 36 42

Redaktion:

Overtrafikassistent Tom Lauritsen
Rødby Færge (ansvarshavende)
Bopæl: Søværnet 26, 4930 Maribo

Abonnement

28,00 kr. (inkl. moms) årlig
12 numre

Kan bestilles på postgiro 1 06 00 82
Jernbane-Bladet . 2650 Hvidovre

Medlem af
Dansk Fagpresseforening
og
International Tidsskriftsfederation

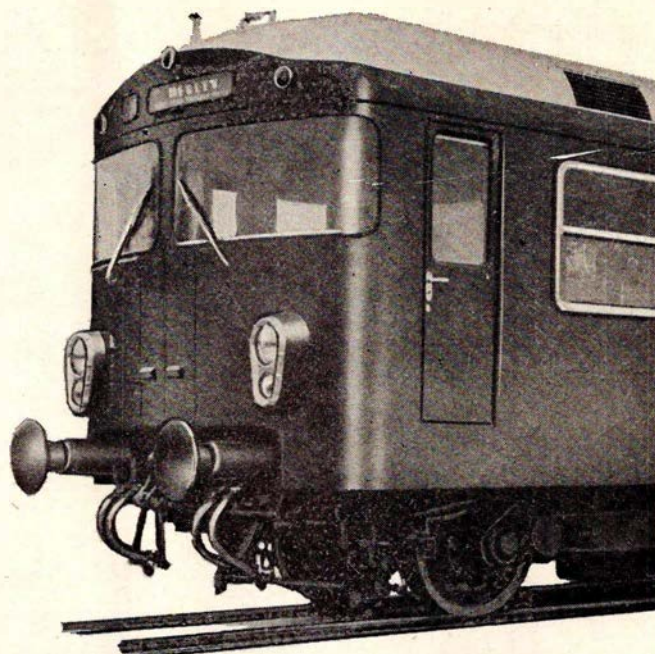
Tilsluttet Dansk Oplagskontrol

Tryk: Herfølge Bogtrykkeri . Herfølge

MARTS 1977

Marts causeri	5
Månedens emner	6
Månedens foto	7
Vi har modtaget	9
Hammelbane-Klubben	11
»Gungner« til Helsingør Jernbaneklub .	12
Ny Jernbaneplade	13
Færgenyt	13
Erindres det	14
Et internt transportspor	14
Fanø-Esbjerg Færgeri til DSB	16
A/s Frichs - Danmarks store lokomotivfabrik	21
Privatbanenyt	25
Landet rundt	27
Mødested	29
Boghjørnet	30
Humørspalten	30

Næste måned:
Smalsporede tørvebaner

**S SCANDIA
RANDERS**

DSB kiosker

er selvfølgelig det sted,
hvor De køber:

**TOBAK
CHOKOLADE
DAGBLADE
UGEBLADE
MÅNEDSBLADE
BILLIGBØGER
PAPIRVARER
TOILETARTIKLER
FILM
m. m.**

NKT

kabler og ledninger

- **Hovedkontor:**
La Cours Vej 7,
2000 København F.
Tlf. FAsan (01 32) 7000
- **Jyske afdeling:**
Graham Bells Vej 21,
8200 Århus N.
Tlf. (06) 16 51 11
- **Odense afdeling:**
Blangstedgårdsvej 11,
5100 Odense.
Tlf. (09) 12 06 43

Marts causeri

DANMARK UNDER DEN HVIDE DYNE

KONG VINTER lagde i februar sin kolde hånd over Dronning Margrethes lille kongerige. Sne, storm, islag, tøj, frost, regn, alt dette vekslede ustandselig i løbet af kort tid, og det medførte store trafikale gener på både landevejen, banen og søen.

Værst synes det at være gået ud over jernbanen, hvor alt i løbet af kort tid endte i mere eller mindre kaos. Årsagen var ganske enkelt tilsnede sporskifter. Og uden fungerende sporskifter er togtrafikken i vore dage prisgivet.

Den moderne teknik er fortrinlig, hurtigt arbejdende og muliggør en tæt toggang, samtidig med at sikkerheden øges. Men den moderne teknik, i alt fald ikke den, jernbanen anvender, er bestemt ikke beregnet på, at det også kan blive snevejr.

At det kan blive det, så vi med al ønskelig tydelighed i februar.

Før i tiden var sikringsanlæggene ikke så ømfindtlige overfor disse naturens luner. De gode, gamle mekaniske trådtrukne sikringsanlæg havde så meget »slør« i trådene, at en smule sne ikke generede væsentligt, sporskifterne kom godt nok »over«, og man kunne »vippe« armsignalerne, så toggangen ikke gik helt i stå.

Således er det ikke mere. Nu kan et sporskifte enten give kontrol, eller det kan ikke give kontrol. Og kan det ikke det, så kan den moderne stationsbestyrer ikke konstatere, om det overhovedet står i den rigtige stilling eller ej, han må simpelt hen lade toggangen vente, til selv det mindste snefnug er fejlet ud af sporskiftet, og den moderne

elektronik viser, at nu er alt i orden. Men feje sporskifter ud, det er også efterhånden noget af et problem. Jernbanens effektive rationalisering har bevirket, at alle mindre stationer er affolkede, der er ikke råd til personale her, og på de større stationer er der kun lige det mest nødvendige personale til, at trafikken under normale forhold kan afvikles. En del af dette personale skal under sneforhold anvendes til rensning og grusning af perroner, adgangsveje m. m., så det er en lille, hårdt udnyttet og ofte misbrugt skare, der må kæmpe med de store snemasser, himlens porte ofte lukker ned til os. Og ofte er det kun en smule sne, men kraftig fygning, der skal til at standse hele trafikken.

Jernbanen var i sin tid det transportmiddel, befolkningen tyede til, når vejene lukkede på grund af snevejr, og man ikke mere kunne anvende eget befordringsmiddel. Togene var gammeldags og ukomfortable, men under vanskelige trafikale forhold kunne de anvendes.

I vore dage er det modsatte desværre tilfældet. Togene er blevet ganske komfortable og til hverdag ret præcise (med undtagelser!!!), derfor er passagerantallet, især i bolig/arbejdsstedtrafikken, steget. Men når Kong Vinter som i februar viser sig så gavmild med sneen, så bliver folk nødt til at hente bilen frem af garagen, for så er jernbanen ikke meget bevendt.

Det er en falliterklæring for den skinebårne trafik, som vi må se i øjnene. Jernbanen burde være det transportmiddel, som alle vidste, altid kørte, uanset vejret. Det hører desværre fortiden til.

Måske nogle erindrer noget om nogle plakater på vore stationer for et par år siden? Sammenligningen mellem bilen og toget!

Men måske det er bedst ikke at minde for meget om disse?

DESTRUKTION AF JERNBANEMUSEETS KLENODIER

DET VAR en stor dag, den solskinsdag i april 1975, da trafikminister Niels Matthiasen erklærede DSBs nye jernbanemuseum for åbnet. Langt om længe var den drøm gået i opfyldelse, som adskillige museumsforstandere gennem tiderne havde gået med, og som de havde kæmpet for skulle blive en realitet. Drømmen deltes med mange jernbaneinteresserede, for hvem dette museums åbning gav adgang til hidtil afspærrede jernbaneklenodier.

DSBs museum råder – eller rådede – over en stor smuk samling rullende materiel, som de sparsomme museumslokaler ikke gav nogen mulighed for at udstille samtidig. Men tanken med første etape af museet var, at der indtil videre skulle foretages udskiftninger, når der var behov derfor. Derved kunne det meste af det historiske materiel komme til ære og værdighed, som det fortjener.

Således skulle alt være såre godt.

Desværre har det vist sig, at det rosenrøde skær over DSBs museumsvirksomhed ikke mere skinner så klart. Museet har fået ny ledelse, og den pietetsfølelse, som tidligere ledere af museet gennem deres entusiastiske interesse har udvist, den eksisterer tilsyneladende ikke mere. Tidligere ledere af museet har følt museumsvirksomheden og det at værne om historiske kleno-

dier, deres bevaring og istandsættelse som et personligt kald. Intet har været overladt til tilfældighederne, derfor havde man opnået at skabe den fine samling materiel m. v., som indtil for nylig fandtes.

I den sidste tid synes der at have været bestræbelser i gang for at nedbryde en del af de resultater, omtalte ledere har opnået. En tilsyneladende ganske hæmningsløs raseren blandt klenodierne har medført, at materiel, der har været gemt af vejen i årtier med bevaring for øje, pludselig sendes til ophuggerens ubarmhjertige skærebændere og i løbet af få dage forvandles til en bunke skrot. Lokomotivet med næsten 100 år på bagen er allerede blevet ofre for den ganske ukritiske destruk-

tionsbølge, som hænger overalt, hvor den kan komme til.

Det er meget beklageligt, ja, ligefrem katastrofalt, at man i en tid, hvor der netop syntes at være opnået længe ønskede resultater, bl. a. i form af egne udstillingslokaler, skal opleve dette, der vist nærmest må betegnes som en meget respektløs behandling af det stadigt stigende antal jernbanehistorisk interesserede, for hvem sådanne handlinger må forekomme ganske uforståelige.

Sket gerning står ikke til at ændre, men vi er ikke i tvivl om, at destructionen af disse kuriositeter vil man bitert fortryde.

Det skulle være så godt, og så var det faktisk skidt...

-tl-

Månedens emner ...

E 978 opstilles i Fredericia

Fredericias borgmester Richardt Pedersen er tidligere jernbanemand, og da Fredericia som bekendt er mere end almindeligt præget af at være en jernbaneby, hvad er så mere naturligt, end at borgmesteren ønsker at hylde dampalderen, den tid da byen havde sin jernbanestorhedstid, ved at lade et damplokomotiv opstille som monument over en svunden epoke.

Og det er netop, hvad borgmesteren vil. Han har fået den idé, at man på et centralt sted i byen skal opstille en stor E-maskine. Valget er faldet på E 978, bygget af A/S FRICHS i Århus i 1943, og dette lokomotiv holder p.t. i Gedser remise. Et kuriosum i denne forbindelse er det også, at det var E 978, der sammen med E 994 trak kong Frederik IXs bære til Roskilde i 1972.

En ting, der i denne sammenhæng kom til at spille en rolle, var De forenede Bryggeriers planlagte bygning af et nyt selvstændigt bryggeri i Fredericia, Fredericia Bryggeri A/S, og ved en festlig sammenkomst i midten af februar markeredes såvel dette bryggeribyggeri som kommunens lokomotivønske ved, at borgmesteren fik overrakt en model af E 978. Den ædelmodige giver var nemlig ingen anden end Tuborgfonden, og overrækkelsen sym-

boliserede, at dette fond agtede at betale prisen for det rigtige lokomotiv, kr. 30.000, til DSB.

Formaliteterne omkring den økonomiske side af indkøbet af det store ekspreslokomotiv skulle således være i orden. Tilbage står nu kun at bringe det »fysiske« arbejde i stand, nemlig opstillingen og restaureringen. Borgmesteren har foreslået, at E-maskinen skal opstillet i krydset Prangervej-Sjællandsgade-Jernbanegade. Her er der et disponibelt areal, og lokomotivet vil således komme til at stå tæt ved DSB Mindelund og Fredericia Museum, og dette mener borgmesteren må være den ideelle placering.

NYT RABATTILBUD TIL TYSKLANDSREJSENDE

ET AF DANSKERNES store rejselande er Forbundsrepublikken Tyskland (Vesttyskland), og mange danskere vælger at rejse hertil med de hurtige og komfortable togforbindelser, der findes så mange af.

Deutsche Bundesbahn (DB) er et af Europas førende lande, når det gælder nyskabelser på skinner. Og DB er også på det salgstekniske område »på sporet«. Skiftende rabatformer gør det muligt at tilgodese de flestes behov, og disse lanceres som regel som stort

tilrettelagte reklamekampagner, der sørger for, at publikum ikke et øjeblik glemmer, at jernbanen er et attraktivt alternativ, når der er tale om transport.

Også i 1977 er DB oppe på mærkerne med gode tilbud. Et af dem er indførelsen af en turistbillet, der går under betegnelsen »DB-TOURIST-KARTE«, og som kun kan købes af udlændinge, altså ikke tyskere. Man skal nemlig kunne fremvise pas, såvel ved køb som ved billettering.

Turistbilletten gælder til rejse i enten 9 eller 16 dage. Den er personlig og kan fås til såvel 1. som 2. klasse. Prisen for en billet til 1. klasse udgør for en gyldighed på 9 dage 715 d.kr. og for 16 dage 995 kr. For 2. klasse er priserne 510, henholdsvis 715 kr.

Turistbilletten gælder til alle ordinære tog på DBs jernbanenet samt til de i fællesskab drevne bane- og postbusruter, hvortil jernbanebilletter er gyldige. Desuden gælder den til et par ruter, der har særlig turistmæssig interesse, nemlig de af Deutsche Touring GmbH drevne Romantische Strasse (Wiesbaden/Frankfurt - Würzburg - Augsburg - München/Füssen) og Rhinen-Mosel Frankfurt-Trier.

Yderligere ydes der rabat på tillægsbilletter til »Köln-Düsseldorfer-Rheinschiffahrtsgesellschafts« skibe på Rhinen, Main og Mosel, noget der sikkert også vil kunne udnyttes af danskere med fordel.

Turistbilletten fritages desuden for køb af særlige tillæg til TEE-tog, Inter-Citytog samt D-tog. Dog skal billetten naturligvis være til den rigtige klasse, hvis man vil rejse med TEE- eller IC-tog.

Børn indtil det fyldte 12. år får 50 pct. rabat på de ovenfor anførte priser.

Denne turistbillet, som måske var en idé til ferierejsen, kan købes i alle autoriserede rejsebureauer, altså bl. a. DSBs og Lollandsbanens Rejsebureauer.

Årets store rejse til Ægypten

Sporvejshistorisk Selskab er en levende forening med mange aktiviteter. Og for de sporvejsinteresserede, især for københavnere, har det sikkert længe været det store ønske at komme til Alexandria i Ægypten og hilse på gamle bekendte, nemlig Københavns Sporvejes ledvogne, Frk. Düsseldorf, som i et antal af 99 solgtes til denne by sammen med et par arbejdssporvogne.

SHS har derfor arrangeret årets store rejseoplevelse, som man ikke uden

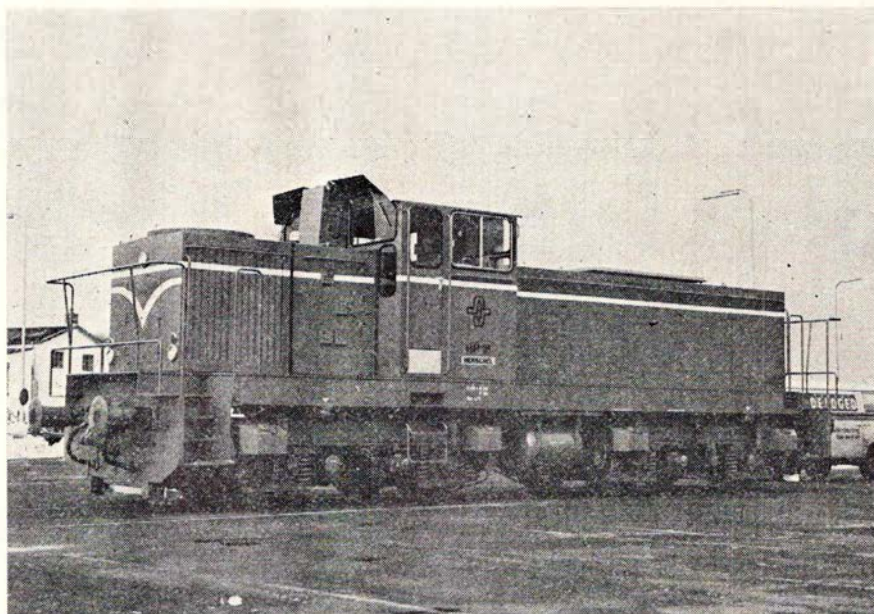
Månedens foto

grund kalder for »Drømmerejsen« til Nilens land. Der afrejses den 18. juni, og man agter at komme hjem ti dage senere. Foruden sporvogne vil man naturligvis også se lidt af de smukke attraktioner, som Ægypten byder på, bl. a. Pyramiderne, og for dem, der ønsker det, er der mulighed for en forlængelse af rejsen med 6 døgn med ophold i Luxor og Assuan.

På udrejsen og hjemrejsen gøres ophold i Bulgariens hovedstad Sofia, der som bekendt også har masser af sporvogne. Desuden overnattes i Ægypten i Cairo (2 nætter ud og 2 nætter hjem) samt i Alexandria (3 nætter). Mellem de to ægyptiske storbyer køres naturligvis med jernbanen, så også denne bliver der rig lejlighed til at studere.

Der er lagt op til en oplevelse for livet ved at deltage i denne rejse, som med halvpension kan gøres for kun kr. 1.875,-.

Vi håber derfor, at der bliver fuld tilslutning, således at arrangementet senere kan gentages for dem, der ikke har mulighed for at komme med i første omgang.

HP 16 på Hirtshals Havn den 16. februar 1977.

G. MEULENGRACHT-JENSEN

Maskinfabrik

Eversvej 11 . Kbh. F. . tlf. GO 9496

Motortroljer og tårntroljer til DSB

Frederiksberg Karosserifabrik

P. Andersensvej 17 . København F

Telefon FA 374 - GO 4525

Førerhuse til specialtroljer

Fremstilling af specielle karosserier

Opretning af autoskader

1/5 HOLBÆK EKSPRESTRYKKERI

Lundemarksvej 18

HOLBÆK

OFFSET - BOGTRYK

Som omtalt andetsteds har tre privatbaner i Jylland modtaget nye dieselhydrauliske lokomotiver. Vi har haft fornøjelsen af at prøve et enkelt af disse, nemlig Hjørring Privatbaners Nr. 16. Dette lokomotiv, der er malet i en smuk orange farve med gule striber langs siderne og »Y-togs spids« på fronten, var allerede kort efter dets indsættelse i driften ude at rydde sne på strækningen, noget det klarede med bravour.

De store godstog, hvor lokomotivet

skal vise, hvad det duer til, er endnu ikke blevet spændt bagpå, men efter personalets udtalelser er dets løbeegenskaber ganske fortrinlige, og vi kan efter en køretur i det smukke vendsysselandskab kun bekræfte denne udtalelse. Typen med bogier i stedet for kobbelstænger er umådeligt meget mere personalevenlig, især for benene.

Billedet viser HP 16, der bærer Henschels fabrikationsnummer 31949 og året 1976, på havnen i Hirtshals en kold februardag.

Rettelse

Næppe var sidste måneds blad gået i trykken, før finansudvalget bevilgede 8 millioner kroner til den af DSB ønskede ombygning af hurtigfærgen M/F PRINSESSE ANNE-MARIE. Færgen får her-

efter påmonteret hængedæk, hvilket skulle give en kapacitetsforøgelse på ca. 80 personbiler, når de udnyttes fuldt ud, og der ingen store lastbiler eller busser befordres. Ombygningen af færgen sker på »Dannebrog Værft« i Aarhus.

Martinus Schmidt

Exam. tandtekniker

Mariendalsvej 12 C - København

Telefon FAsan 880 - FAsan 839

Overenskomst med sygesikringen

Medlem af Landsforeningen

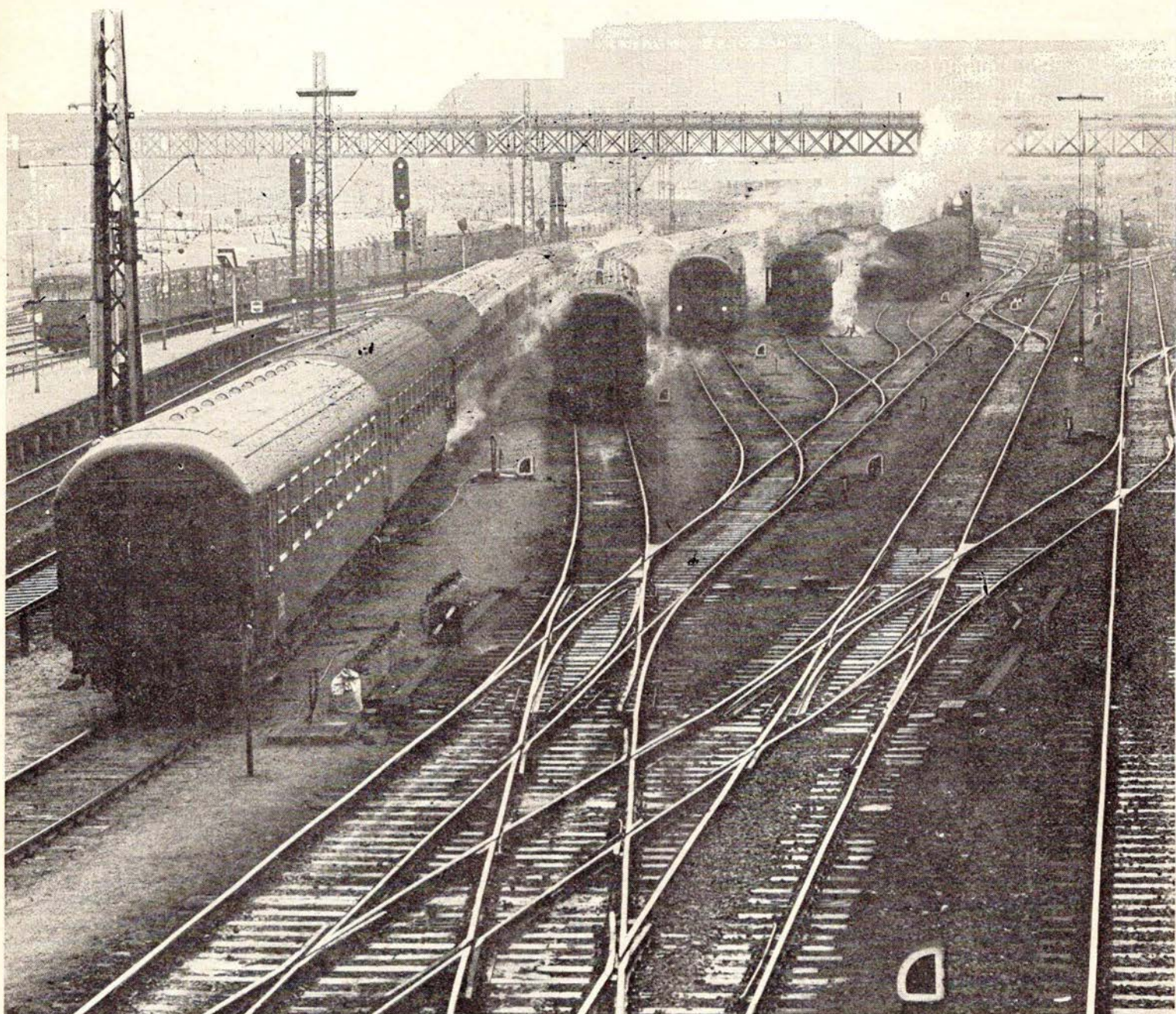
damms
radio

ALBERTSLUND

64 70 88

Service: 64 79 52

Storno Radiotelefoner er jernbaneudstyret der får alt det andet materiel til at fungere bedre

Hver 4. radiotelefon i Europa er fra Storno

Storno
RADIOTELEFONSYSTEMER

AALBORG (08) 16 14 33 · ÅRHUS (06) 28 11 22 · KØBENHAVN (01) SU 68 00 · KOLDING (05) 52 59 33 · ODENSE (09) 16 28 09

VI HAR MODTAGET

Mørke udsigter

I 1975 fik vi endelig et Jernbanemuseum for det rullende materiel, og en lille fin samling gamle lokomotiver og vogne fandt husly i Odense, og alle var glade. Men glæden varede ikke så længe. Nuvel, disse køretøjer er stadig i hus, museet er blevet en større succes end ventet, og håbet er jo lysegrønt om en udvidelse, så flere af de mange skønne ting, der står reserveret rundt om også kan komme til ære og værdighed på dette museum – inden det er for sent.

Ja, inden det er for sent... I Odense står i det fri – og de har stået der længe, fine restaurerede vogne, bl.a. gammel Cr, Fe og Cm af den spids-gavlede type, og de ser efterhånden ikke kønne ud – de nåede nemlig ikke at finde husly på jernbanemuseet. I Skjern står en netop 100 år gammel postvogn reserveret museet, men efterhånden i en ynkelig forfatning. Vognen står på andet år i det fri, og selvom jeg ved, der arbejdes på at få den i hus, er det i bedste fald først sket for ganske nylig. En postvogn, intakt, men med stærkt behov for restaurering, bygget i 1877, er dog et klenodie af rang, et køretøj DSB ikke kan være bekendt at behandle på den måde...

Næsten værre endnu, i 1976 blev en reserveret og velholdt vogn, litra Eh – den træbeklædte type – ved en fejltagelse ophugget...

Vi – jernbaneentusiaster og mange andre interesserede – troede, at nu havde vi fået et jernbanemuseum og dermed også en officiel anerkendelse fra DSBs ledelse af, at øvrigt materiel, reserveret til jernbanemuseet, når dette engang bliver udvidet eller køretøjer udveksles, at dette borgede for, at andet museumsmateriel reserveret rundt om i landet blev opbevaret på en forsvarlig og værdig måde.

Der hugges stadig damplokomotiver op i dette land. Det drejer sig om over-

tallige lokomotiver, bl. a. D- og R-maskiner samt litra N. Jernbaneentusiaster vil begræde det, men hånden på hjertet, der ER reserveret både D- og R-maskiner til jernbanemuseet. Endvidere aftages reservedele til brug på de endnu køreklare lokomotiver af disse typer og – det er vistnok meningen, at nogle af de pladser disse lokomotiver har optaget i remiser, skal benyttes til husning af det omtalte hjemløse vognmateriel... Lad os håbe det!

N-maskinen, den sidste, vil forsvinde – den er ikke dansk nok til at komme på et dansk jernbanemuseum, det må beklages, men kan forstås.

Derimod kan det da ikke være rigtigt, at den sidste type af F III, den »høje F«, der kørte i Sønderjylland, skal være skærebrændernes bytte??? Hvis DET er tilfældet bør DSB anstændigvis udbyde den til salg til en overkommelig pris til jernbaneklubberne.

Sv.J.

Sunds

Kør ind til

SUNDS ESSO

Ilskovvej 4 – tlf. (07) 14 11 12

Benzin – Olie – Smøring

1. kl.s arbejds udføres – autoudstyr og tilbehør til alle vogntyper

BRDR. DALGÅRD

Lem

Tag noget lækkert med hjem fra

LEM GRILL-BAR OG CAFETERIA

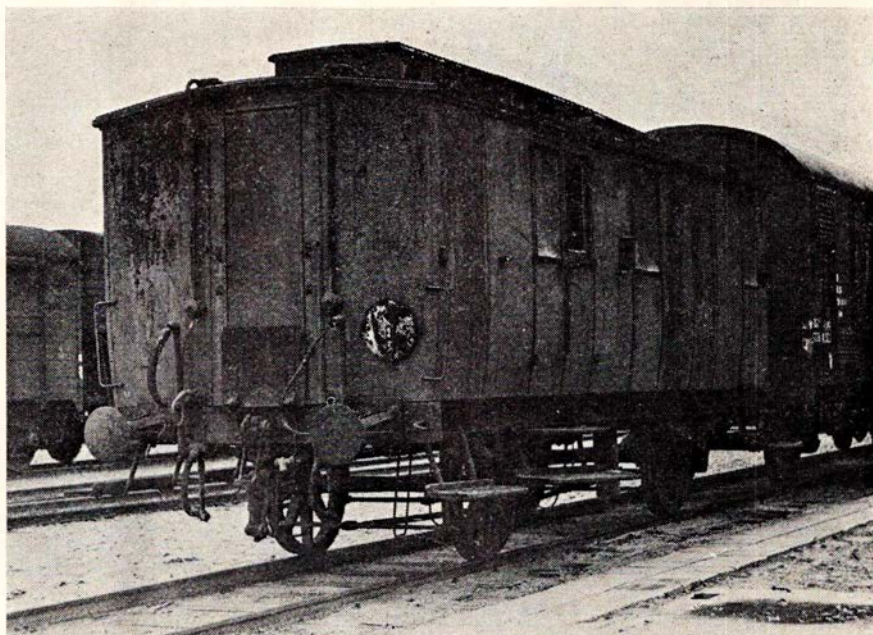
Tlf. (07) 56 81 99

Alt i lækkert grill – smørrebød – vi leverer også gerne ud af huset.

Med venlig hilsen

Marie og Ivan Søndergaard

Åben hver dag 16-23

Jernbanemuseets »smukke« 100-årige postvogn DL 5502, bygget i Breslau i 1877, henstår i det fri i Skjern i 1976.

Foto: Lars Kragh.

Bent Gerts ApS

Almex – Haldex-Sporrong

Ørnevej 69 . 2400 København NV

Telefon (01) 19 02 11

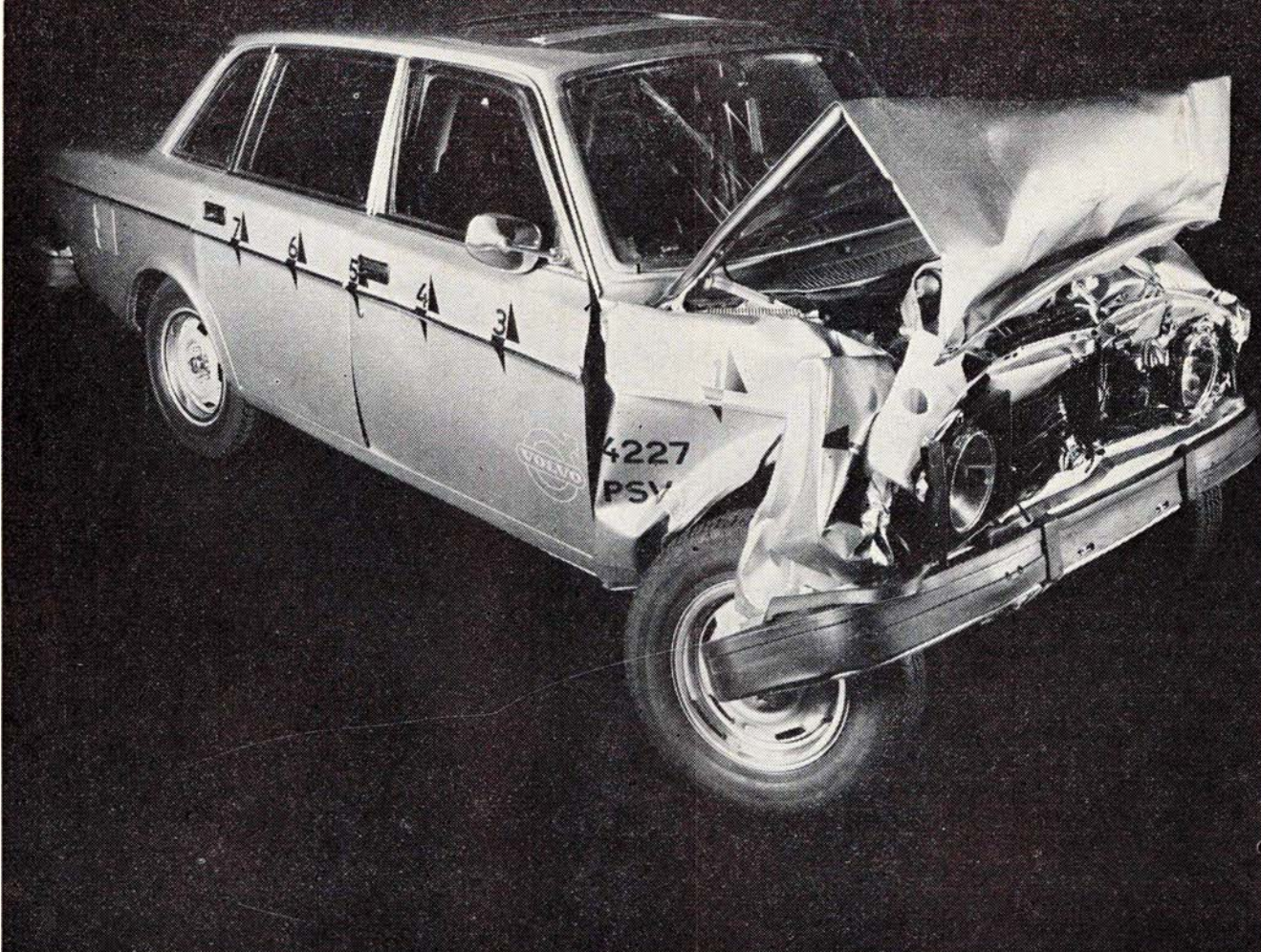
BAT-KON ¹/₃

– et begreb blandt fagfolk

H. C. ANDERSENS BOULEVARD 42

1553 KØBENHAVN V . TLF. (01) *11 18 19

Den størrelse, en bil skal have.

Denne bil er kørt frontalt ind i en betonmur med 65 km i timen uden brug af bremses.

Den er en af de utallige splinternye Volvo 240'ere og 264'ere, der er blevet smadret sådan i Volvo's sikkerheds-laboratorium for at afprøve kollisionssikkerheden i detaljer.

Det har således vist sig, at de nye Volvo'er rent faktisk er sikkerhedsbiler i masseproduktion.

Og de er endog sikrere end 140-serien – fører og passagerer er mindst 20% bedre beskyttet i tilfælde af frontalkollision.

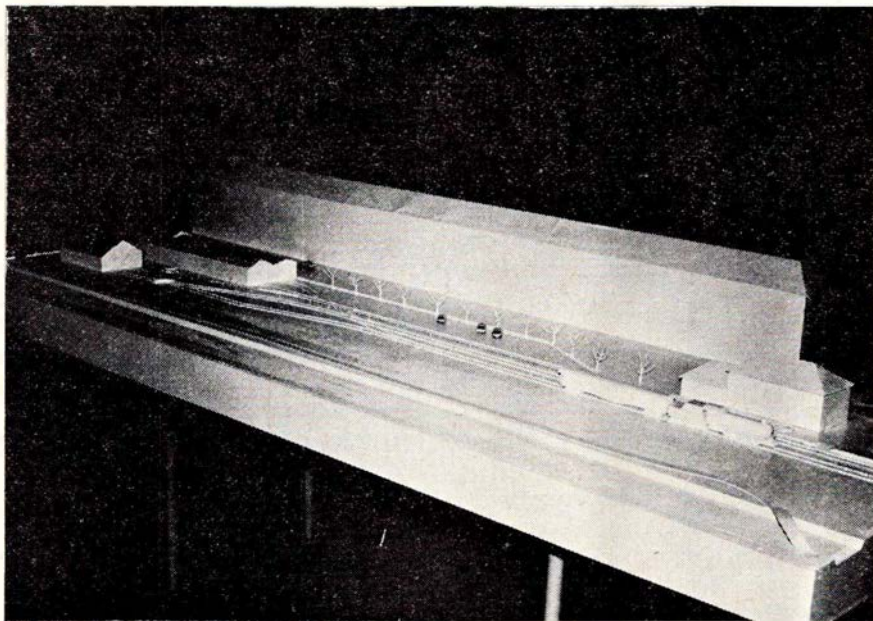
Sådanne tal er nok værd at huske på, hvis De vil gøre et sikkert bilkøb.

VOLVO

Der er beviser bag.

En udstillingsbesøgendes notater:

Model af det planlagte privatbanemuseum, indrettet i de tidligere AHTJ-bygninger i Århus.
Foto: Erik M. Dalgaard Eriksen.

Hammelbane-Klubben Århus

er – ganske rigtigt læst – et nyt klubnavn i den danske »flora«, selvom der samtidig også er tale om en sammenlutning af områdets foreninger/klubber. Nu er fusioner jo en moderne og ofte nødvendig foretagelse, men efter min opfattelse må dette her nu nok skyldes den på mange måder beklagelige udvikling, der er ude af takt med tanken om at styre mod et – stort set – fælles mål, hvorfor det tilsyneladende har vist sig nødvendigt med denne nyetablering, nu da samarbejdets ånd omkring de væsentlige spørgsmål de andre klubber imellem tilsyneladende lader vente på sig og er måske nået ind i den 13. time.

Men formålet med denne »reportage« er nu ellers at søge at fortælle lidt og give nogle facts om den udstilling, der blev afholdt i Århus over to week-ends i oktober 1976. »Komiteen til genoprettelse af nedlagte HAMMELBANEN i Århus som jernbanemuseum for privat jernbane materiel samt internationalt »jernbane forsknings center« havde med kort forberedelsestid søgt at etablere denne udstilling, der af lokale-mæssige hensyn nødvendigvis skulle afholdes i efterårsferien.

I den gamle hovedbygning fra AHTJ's tid havde man i et par lånte lokaler, bl. a. den tidligere forhal, fået lavet en ophængning af nogle fotos,

hovedsagelig af afdøde fotograf Albrekt, Århus, der på et tidligt tidspunkt sammen med få andre offentligt turde bekende sin interesse for vore jernbaner, hvorfor der så på en måde samtidig var tale om en mindeophængning af de mange dejlige billeder, dog hovedsagelig fra AHTJ's sidste par driftsår, og optaget i forskellige årstider. Andre havde udstillet visse jernbaneeffekter, der dog ikke alle havde et specielt tilhørsforhold til »Hammelbanen«.

Et væsentligt element på udstillingen, hvorom det hele faktisk drejede sig, var en model af det område, der af komiteen kunne ønskes reserveret og udlagt som et kommende jernbanemuseum for danske privatbaner. Måske det for mange lyder som store ord, men hvorfor nu det? Alting har jo sin begyndelse, så hvorfor ikke undersøge mulighederne herfor, dog forudsat initiativet ikke straks bliver modarbejdet. Netop på det stykke jord, der forhen har båret en jernbanevirksomhed, og med de indtil nu bevarede bygninger og omgivelser, kunne der skabes begyndelsen til et fint jernbane/stationsmiljø – og dette i nærheden af Den gamle By! Hele det tidligere stationsareal tilhører kommunen, der havde reserveret dette til en stikmotorvej, hvilke planer nu synes at være opgivet til fordel for et grønt område i heje

**DET VRIMLER
MED GODE
TILBUD**

i

Vi sælger:

**BRØD . MÆLK . SMØR
OST . KØD . PÅLÆG
FRUGT . GRØNTSAGER
VIN . FISKEKONSERVES
KØDKONSERVES**

KAFFE

**KIKS . GRØNTKONSER-
VES . SURVARER . KA-
GER . KOLONIALVARER**

TOILETARTIKLER

SÆBEPULVER

RENGØRINGSARTIKLER

m. m.

**KVALITET TIL ALM
BUTIKSPRISER ! !**

De finder JM-markeder på
Københavns Hovedbanegård
og Københavns Lufthavn
med døgnservice 8-24
alle dage.

Venlig hilsen

sin udstrækning, men dog nok også med et parkeringsareal. Bl. a. derfor blev komiteen dannet i den hensigt at søge en forhandling med kommunen om en kombination af museum og grønt område m. v. mellem hovedbygning og værkstedsbygning/remise. På modellen var der ud for hovedbygning

gen vist spor 1 og spor 2 med fast opstilling af loko + vogn(e), der kunne indgå som et led i et legeafsnit på området. Foran den tidligere lokoremise var vist en drejeskive samt visse opstillingsspor, herunder sporforbindelse til den tidligere værkstedsbygning. De to førnævnte bygningsanlæg kunne så forbindes med en mellembygning, hvori der kunne indrettes »forfriskningshus« og visse andre faciliteter. Desuden viste modellen som noget specielt – dog ikke dansk – tanken med en minibane som forbindelsestransportmulighed mellem de to bygningsgrupper, nærmest en »damphavebane«. Nu da der samlet er tale om et stort areal incl. førnævnte beslaglagte afsnit, kan jeg lige så godt »tage lidt fremtid« med! Der skulle således kunne blive plads til at etablere en særlig udstillingsbygning og længere hen mod Frichssporet – og med andre »værter« – et anlæg for sporvogne, trambusser og andet beslægtet, således at der på hele området kunne skabes et virkeligt trafikhistorisk etablissement og – for nu at tage munden fuld – i forbindelse med bystyrets tanker om at gøre bykernen bilfri at oprette en sporvognsline fra Den gamle By ad Carl Blochs-gade til området! –

Tilbage til det jordnære, nemlig hovedbygningen, der i forbindelse med de tilhørende udhuse og varehus kunne udgøre et samlet stationsmiljø udadtil. Indvendig skulle der selvfølgelig genskabes forhal, ventesale og kontorer, foruden tanken om i de øvrige lokaler at etablere museumsrum for mindre effekter, arkiver, studie- og samlingslokaler. Desuden kunne der nok også skaffes lokaler til f. eks. ungdomsarbejde inden for beslægtede hobbies, HO-klub samt museum for gamle mode-ting.

Jeg håber ikke, læseren har fået hold i nakken af at ryste på hovedet, for så er det tid til at begynde at nikke for tilslutning og effektiv opbakning til gavn for projektet, da der her synes en enestående chance inden for en rimelig fremtid at få skabt begyndelsen til et museum for danske privatbaner. Og så vidt jeg kan se, er der benyttet en ny fremgangsmåde i arbejdet med at søge etableret opbevaringsmuligheder o.s.v., der afviger fra, hvad der hidtil er set på dette interessefelt. Det er derfor at håbe, at anstrengelserne vil bære frugt under skyldig hensyntagen til jernbanemateriel og -effekter, der hermed måske får chancen til at blive vist frem for et publikum, fremfor – grundet

vejr og vind – at skulle få en mærkeseddel med »Til Frederiksværk« påbundet, måske grundet »personkrig«

eller anden form for kampagne. I dette museumsprojekt gælder også »Enighed (og tilslutning) gør stærk«.

0923

»Gungner« til Helsingør Jernbaneklub

STØTTEFORENINGEN Danske Dampvenner har vi adskillige gange berettet om her i bladet. Foreningen har udsendt en række smukke jernbaneplatter med historiske damplokomotiver som motiver, og alle disse platter er på kort tid revet væk.

Det overskud, der ved salget er fremkommet, er beregnet til at skulle støtte bevaring og restaurering af dampmaskineri af enhver art, såvel stationært som mobilt.

Vi håber, omtalen af foreningens aktiviteter her i bladet har været medvirkende til, at det nu er lykkedes at fremskaffe de fornødne midler til foreningens første store aktion, nemlig indkøbet af et af DSBs ældste damplokomotiver.

Lokomotivet er DSB Hs 368, der som et af de sidste damplokomotiver, leveret til Det Sjællandske Jernbaneselskab, blev navngivet. Hs 68, som det hed dengang, var forsynet med en messingplade på hver side, hvorpå navnet »GUNGNER« stod. Det var almindelig skik at opkalde lokomotiverne efter navne i den nordiske mytologi, og Gungner var navnet på guden Odins spyd.

Hs 368, ex 68, lig »GUNGNER«, blev bygget af Maschinenfabrik Esslingen

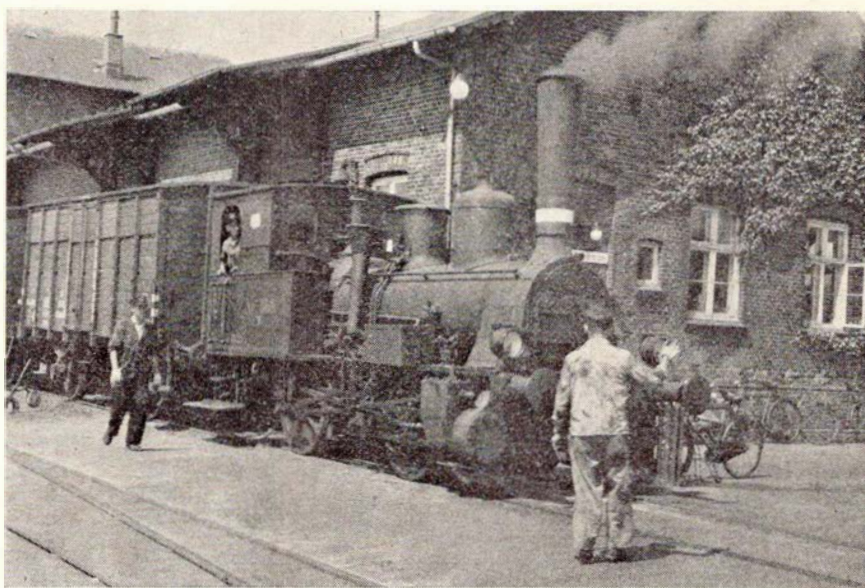
(vormalt Emil Kessler), Esslingen, Tyskland i året 1883 som byggenummer 2017. Det var efter datidens skik forsynet med en smuk messingkrave om skorstenens munding, og en sådan håber man atter at kunne genforsyne maskinen med.

Efter et mindre rangeruheld for en lille snes år siden blev lokomotivet, bl. a. med en skæv pufferplanke, hensat i den gamle rundremise i Slagelse. Da den skulle rives ned, flyttedes maskinen til Roskilde, hvor den nu henstår.

Støtteforeningen Danske Dampvenner har ikke tænkt sig selv at bevare maskinen, men har foræret den til Helsingør Jernbaneklub, der er kendt for det gennemførte restaureringsarbejde, klubben foretager. Ligeledes gør denne klub et meget stort arbejde for altid at præsentere smukt restaureret materiel, så der er al mulig grund til at forvente, at også »GUNGNER« engang vil kunne komme ud og rulle ved egen kraft i en stand, som ikke lader meget tilbage at ønske i forhold til den dag, den for 94 år siden rullede ud fra den tyske fabrik.

Vi ønsker HgJK til lykke med nyerehvervelsen og kipper med flaget for Støtteforeningen Danske Dampvenner.

–tl–

»GUNGNER«, alias Hs 368, mens den endnu var i drift her i Kalundborg.

Foto: Sv. Jørgensen.

Ny jernbaneplatte

APROPOS platter, så har Støtteforeningen Danske Dampvenner netop udsendt endnu en platte. Og hvad er vel mere naturligt, end at motivet herpå er gamle »GUNGNER« i oprindelig DSJ-skikkelse, d. v. s. med messingkrave på skorstenen og navneskilt. Motivet er tegnet af Bertina Kærager, og der udsendes kun 150 nummererede eksemplarer, så det er om at være hurtig, hvis man vil sikre sig et eksemplar. Som omtalt vil det indkomne beløb, når udgifterne er trukket fra, gå til »noget med damp«, og hvis ellers alt forløber efter hensigten, kan vi godt love, at foreningen har en overraskelse i baghånden. Men hertil kræves et stort beløb, derfor skal platterne sælges.

Platten med »GUNGNER« fås ved at indsætte beløbet, kr. 95,00 + porto kr. 5,00, ialt kr. 100,00 på postgiro nr. 8 29 47 63, Støtteforeningen Danske Dampvenner, Blichersvej 3, 1. sal, 3000 Helsingør, eller ved telefonisk bestilling samme sted, telefon (03) 21 81 46.

FÆRGENYT

»H/S JET CARIBE« er navnet på en jetdrevet hydrofoilibåd, som de amerikanske flyfabrikker m. m. Boeing ønsker at demonstrere i Danmark, blandt andet for DSB. Formentlig bliver der tale om en prøvesejlads/-flyvning mellem Kalundborg og Århus, en rute der tidligere har været på tale som muligt emne for luftpude- eller flyvebådstrafik. Boeings jethydrofoilibåd kan præstere en fart på ca. 80 km/t, en smule mere end de både, der er i drift mellem København og Malmö.

M/F GEDSER hedder en ny færge, Gedser-Travemünde Ruten har indsat på Østersørutten. Færgen er bygget i Bremerhaven og er Skandinaviens største lastbilfærge, idet den kan medføre omkring 60 lastvognstog eller 350 personbiler, 1200 passagerer og har en længde på 123,5 m og en bredde på 20,5 m. Færgen afløser en bortsolgt færge af samme navn og er den tredje på ruten, der bærer dette navn. Den første M/F GEDSER sejler nu under navnet M/F GELTING mellem Fåborg og Gelting.

- hele Danmark
til bords...
DSB restauranter.

Ligegyldigt
hvor du er i Danmark,
er der altid en af de hyggelige
DSB restauranter i nærheden.

Vi er kendte for god mad til rimelige
priser - og så skal du ikke
vente på den, for vi er også kendte
for vores kvikke servering.

Også i togene møder du os - slap af
og nyd en forfriskning, det sørger
DSB togservice for.

Alt i alt - vi har gjort en masse
for at gøre din rejse til en
oplevelse på den kulinariske
front.

DSB restauranter/DSB togservice
- altid i nærheden.

- Nykøen
på rejsen...

ERINDRES DET . . .

For 50 år siden . . . marts 1927

Finansudvalget giver tilslutning til, at DSB nedsætter godstaksterne p.gr.a. lastbilkonkurrencen.

—0—

Postvæsenet vil fra den 1. april holde postkontorerne åbne en kort tid om søndagen, således at publikum kan afhente aviser m.m.

—0—

Trafikministeren fremsætter den 10. ds. forslag om adgang for Amagerbanen til ekspropriation af jord til anlæg af dobbeltspor.

—0—

Motortoget fra Bogense påkørte den 28. ds. ved 18-tiden ved Otterup en lastbil, læsset med sten. Bilen blev knust. Bilens fører kom intet til, idet han sprang af, inden toget påkørte bilen. Motorvognen blev så medtaget, at et damploko måtte bringe toget videre.

—0—

DSB har i England indkøbt 50.000 t. kul til en pris af ca. 20 kr. pr. ton – det er fredspris, altså prisen før Verdenskrigen. Det månedlige kulforbrug er ca. 30.000 t.

—0—

»Scandia« i Randers arbejder for tiden på en større ordre fra Københavns Sporveje, idet man skal levere 85 undervogne. Det er de gamle vogne med den korte forperron, der skal ombygges.

—0—

Ringkøbing

Kør ind til

GULF SERVICENTER

Herningvej 49 . Ringkøbing
tlf. (07) 32 04 40

Benzin – olie – Smøring – Fuldautomatisk bilvask – Dækservice – Nærbutik
Åben mandag–fredag kl. 7–22
lørdag–søndag kl. 8–22

Kør ind til

ESSO SERVICENTER

Herningvej 24 . Ringkøbing
tlf. (07) 32 06 44

Benzin – Olie – Vask – Smøring
Quick-service – Autotilbehør
Hurtig og venlig betjening hjælper
Dem gerne. – Husk vor kiosk

Der har i månedens forløb været indbrud på 3 DSB st. På Enghave st. fik tyvene 2000 kr., i Køge 85 øre og på Charlottenlund st. blev der intet udbytte.

—0—

For 25 år siden . . . marts 1952

Den 10. ds. fyldte Hammelbanen 50 år. Banen anlagdes som en let normalsporet bane med 22,45 kg skinner. Af materiel anskaffedes 3 tenderloko (type OCO), der leveredes fra Borsig, medens det øvrige materiel, 4 personvogne, 2 komb. post- og personvogne, 2 kedelvogne og 14 godsvogne leveredes af Vulcan i Maribo. Senere anskaffedes yderligere 1 loko, 1 personvogn samt 9 godsvogne.

På jubilæumsdagen råder banen over 4 motorvogne og 2 skinnebusser. Dampens dage er ikke forbi på Hammelbanen, idet der på ugens 5 første dage løber et dampgodstog over strækningen Århus–Hammel–Thorsø og omvendt. Om lørdagen fremføres »hastervogne« af en motorvogn.

Den 10. ds. var det 60 år siden, færgeforbindelsen mellem Helsingør og Helsingborg blev åbnet. Før den tid – indtil 1888 – blev overfarten besørget af private skibe, men fra 1. juni dette år overtog DSB sejladsen med s/s Masnedsund. Året efter blev Helsingør st., der dengang lå noget længere oppe i byen, flyttet ned til havnen, og samtidig byggedes der færgelejer, og den første dampfærge »Kronprinsesse Louise« blev bygget og indsat her. Færgeren kunne medføre 6 jernbanevogne.

—0—

Ålborg Privatbaners modernisering af banernes personvognsmateriel skrider nu godt fremad. De fleste persontog udvikles nu med motormateriel, hvilket selvfølgelig er behageligere for de rejsende og billigere for banerne. Persontrafikken er da også steget næsten med 50 pct.

Men de store tog lørdage og søndage samt godstogene må fortsat fremføres med damp.

—0—

Et internt transportspor kan rumme mange ting

Overskriften indeholder mange løfter. Måske for mange.

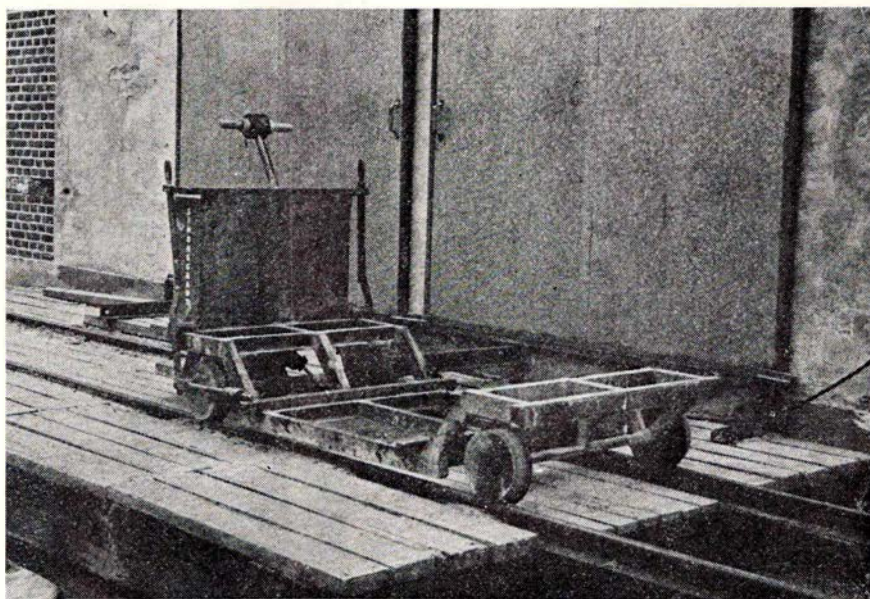
— — —

Og dog.

Under forsøg på at få så mange af

landets interne transportspor m.v. »katalogiseret« støder man på mange varierende afarter af spor og sporkøretøjer.

Mange former for benyttelse af spor. Eksemplet her er hentet på Rich.

Brdr. Simonsgaard Transportør med spor.

Foto: SAG.

Nissens trævarefabrik i Langå. Som det fremgår af skitsen, er anlagt et omfattende spornet, hvoraf kun sporene benævnt østlige hovedspor hhv. vestlige do. er beregnet til brug for Brødrene Simonsgård el-transportører. Alle øvrige spor er tværspor beregnet alene for henstilling af og kørsel med fladvogne, sporene er derfor hævet ca. 10-15 cm i forhold til »hovedsporene«.

Transportprincipperne fremgår af billederne.

Sporvidden er 795 mm.

Af trækraft disponeres over 2 stk. af tidligere nævnte transportører samt en Wolseley-vognskyder.

Sidstnævnte kører ganske vist på gummihjul, men er forsynet med flanger til brug som sporkøretøj.

Hovedsporene er lagt på træsveller, mens alle øvrige spor er jernsvellespor, altså relativt let transportable.

Der disponeres over ca. 250 stk. fladvogne, hvoraf tørreovnene samtidig kan rumme ca. 125 stk.

For fuldstændigheds skyld skal noteres, at der bl. a. i den vestlige bygning er sporrester efter et tidligere ret omfattende antal stikspor.

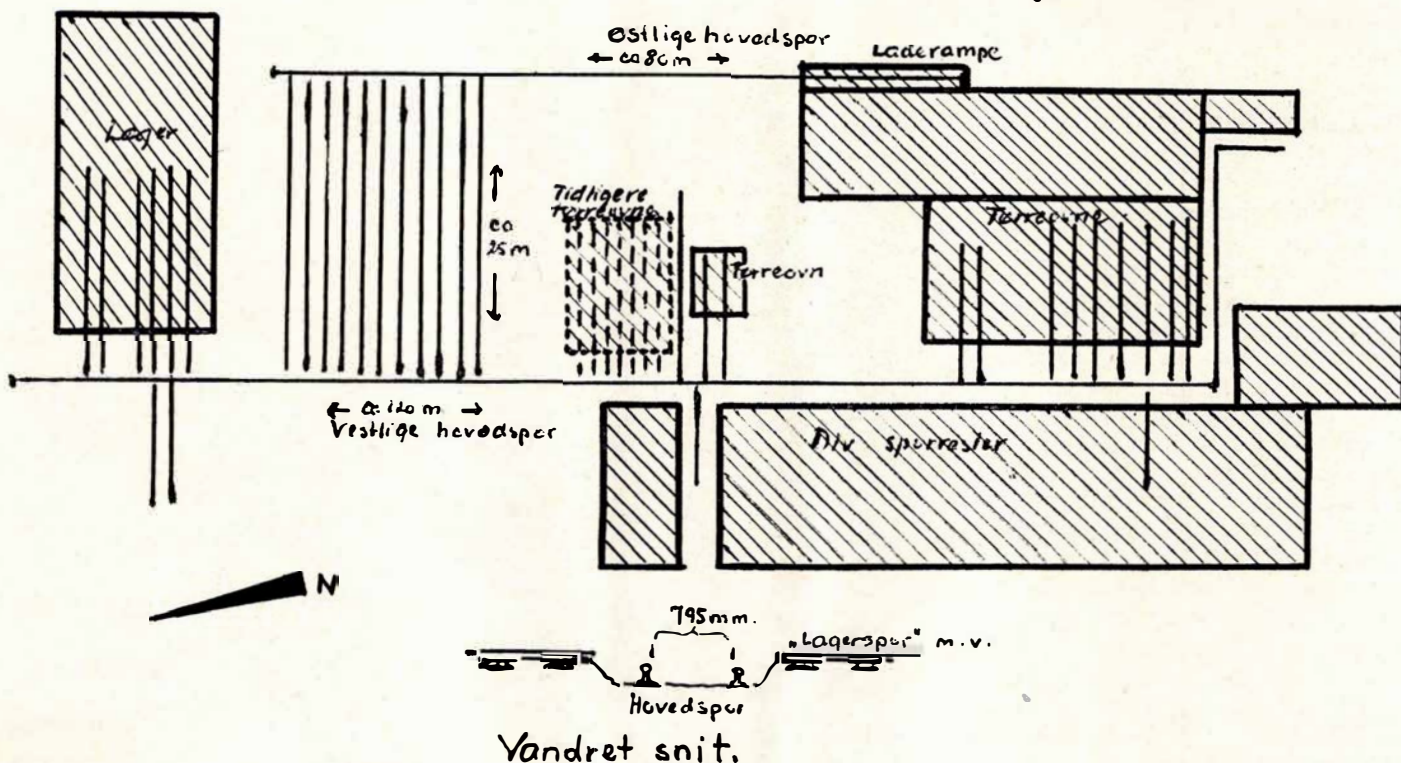
SAG

Wolseley-vognskyder.

Foto: HGC.

Rich Nissens trævarefabr. Langå (1972)

FANØ-ESBJERG FÆRGERI TIL DSB

DSB er som bekendt Danmarks største færgerederi, idet man med sine ca. 30 færger driver trafikken på landets vigtigste overfarter og derudover er impliceret i andre overfarter gennem datterselskaber.

Sådan har det ikke været altid, alene af den grund, at DSB set i et historisk lys er et relativt nyt foretagende. Færgetrafik mellem landsdelene har eksisteret i århundreder, ja, årtusinder, mens jernbanen er af ret ny dato.

Forgængerer som landets største færgerederi er et andet transportselskab, nemlig Postvæsenet, der allerede på et ret tidligt tidspunkt gjorde sig gældende på dette område.

Af de talrige færgeruter, Postvæsenet i sin tid drev, eksisterer i dag kun en enkelt, nemlig overfarten mellem Esbjerg og Fanø. Men også dens dage er talte som en P&T-overfart, idet den pr. 1. april 1977 overdrages til DSB, og Post- og Telegrafvæsenet siger dermed farvel til en æra, der har strakt sig over et par hundrede år.

I anledning af denne mærkedato kunne det måske være på sin plads at bringe en omtale af, hvad der er gået forud for denne overdragelse, set med historiske briller.

Da skibene førte sejl

Christian den Fjerde står som grundlæggeren af det danske postvæsen. Denne initiativrige enevældige konge havde mange »jern i ilden«, og et af dem var oprettelsen af nogenlunde anstændige kommunikationsmuligheder mellem rigets forskellige dele. Med året 1624 som det officielle årstal for Postvæsenets grundlæggelse starter en udvikling, der allerede på det tidspunkt tager højde for, at Danmark er et ørige, hvor vandvejene mellem de enkelte øer skal forceres. Visse pligter pålægges de eksisterende færgemænd ved sundene og bælteerne, bl. a. skal postbudene overføres frit i de dengang meget primitive færger eller både.

Postvæsenet som rederi er det dog endnu for tidligt at tale om i 1600-tallet, men omkring århundredskiftet mellem 1700-tallet og 1800-tallet sker der noget, som ændrer disse forhold. I åre-

ne 1794 og 1807 overtager Postvæsenet en række overfarter, og hermed kan man med rette betegne »væsenet« som skibsrederivirksomhed.

Den tekniske udvikling på det tidspunkt, begyndelsen af 1800-tallet, ved vi var på et ret højt stade. Det var her i disse år dampen som drivkraft rigtigt slår igennem, både til lands og til vands. Danmark får sit første dampskib i 1819, det var det navnkundige S/S CALEDONIA, som på privat initiativ var indsat mellem Korsør og Kiel. Men Postvæsenet, som drev færgeri på Sorebælt mellem Korsør og Nyborg, var ikke længe om at tage det nye tekniske vidunder i brug. I 1828 indsatte man et fint dampskib her, det blev efter et par sejlborne forgængere døbt S/S MERCURIUS efter Merkur, guden for handel i det gamle Rom og samtidig gudernes sendebud. Det moderne dampskib var en hjuldamp, og maskinkraften var så imponerende som omkring 30 hestekræfter. Det fik da også en levetid på ca. 30 år på overfarten, idet det var i drift her til ca. 1857. På grund af konstruktionen med skovlbladene var det dog oplagt en del om vinteren, når isen bandt bæltet, og der måtte i stedet etableres isbåds-

transport, noget der ikke altid endte lige lykkeligt.

En ny tid sætter ind

I midten af det 19. århundrede var udviklingen nået så langt i teknisk henseende, at jernbanen begyndte at gøre sig gældende som en væsentlig konkurrent til de øvrige transportmidler, såvel diligencer som skibsfarten. Altså som konkurrent til Postvæsenets transportmidler.

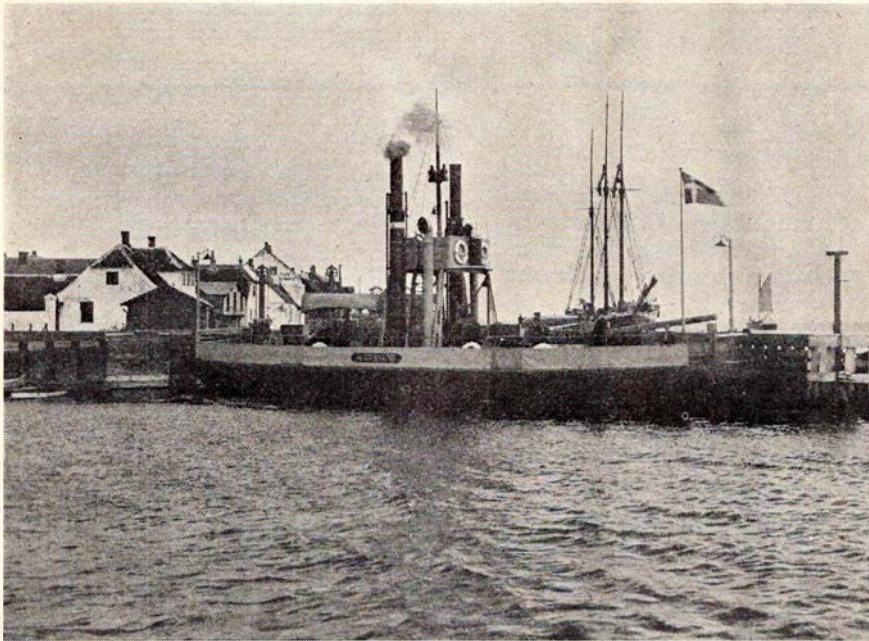
Banebygningen betød derfor, at Postvæsenet ofte måtte omlægge sejladsen rundt omkring i riget, og den ene landværts diligencerute efter den anden nedlagdes. Da den sørgelige krig med vor store nabo i syd i 1864 ændrede Danmarkshistorien, var Postvæsenet ejer af otte dampskibe, alle hjuldampere.

Over Lillebælt drev Postvæsenet færgeri mellem Middelfart og Snoghøj, mens færgeriet mellem Strib og Fredericia blev drevet fra privat side. Sidstnævnte blev drevet med primitive sejl-skibe, og da jernbanerne på begge sider af bæltet i midten af 1860'erne var færdigbyggede, var Lillebælt et problem, der måtte løses. De daværende engelskejede jernbaner opkøbte derfor

M/F FANØ på prøvesejlads i Ålborg i maj 1926:

Foto: Arkiv Dansk Post- og Telegrafmuseum.

D/F AGGERSUND i Løgstør Havn.

Foto: Arkiv Dansk Post- og Telegrafmuseum.

færgeruten af den private ejer og indsatte dampskibe, i første omgang et, der var lejet af Postvæsenet, og som bar navnet S/S LIMFJORDEN, bygget 1852. Dette skete i 1866, altså lige efter krigens afslutning. Året efter lejedes endnu et dampskib, nemlig et med det mere lokalt prægede navn S/S LILLEBÆLT.

De kommende års forhandlinger og udviklingen resulterede som bekendt i etableringen af jernbaneoverfarten mellem Strib og Fredericia med den i Newcastle byggede ensporede færge D/F LILLEBÆLT. Ruten åbnedes den 19. marts 1872, og samtidig nedlagdes Postvæsenets rute.

Storebæltsforbindelsen blev næste offer, Postvæsenet måtte bringe. Her omdannedes færgeriet den 1. december 1883 til jernbaneoverfart med de nybyggede hjulfærger D/F KORSØR og D/F NYBORG, begge bygget af Kockums i Malmö. Allerede samme år, den 1. april, havde DSB overtaget administrationen og driften af overfarten, samtidig med at man overtog ruten Korsør-Kiel. Men i overtagelsen fulgte de syv dampskibe S/S FREJA, S/S SOPHUS DANNESKJOLD SAMSØ, S/S SKIRNER, S/S JYLLAND, S/S FREYR, S/S HERMOD og S/S FYEN, alle bygget af Burmeister & Baumgarten, henh. Burmeister & Wain. Kun S/S FYEN var et skrueskib, de øvrige var hjuldampere.

Med denne udvikling var Postvæsenet nu distanceret af DSB som færgerederi, og der gik nu nogle år, hvor

Postvæsenet kun drev enkelte mindre overfarter.

Henimod århundredskiftet blæser nye vinde ind i Postvæsenets gemakker, og man begynder igen at interessere sig for vandtransporterne. Landtransporterne er man klar over, man for evigt har tabt til banerne, men rundt omkring i landet var der stadig mange små færgeoverfarter, som man betalte private ejere store summer for at besørge postbefordringen på. Det var disse, man nu »lagde billet ind på«.

Det blev omkring Limfjorden, der i første omgang sattes ind. 1894 overgår Vildsund Færgeri, hidtil kun bestyret af Postvæsenet, nu til ejendom. Men hvor man før havde været bestyrer for et ikke-ejet færgeri, sker nu det omvendte, for kort efter bortforpagter Postvæsenet driften ud til privat side. Senere overtager man igen »rorret«, indsætter en dampfærge, der i 1920 erstattes med en motorfærge med plads til 3 biler, M/F THY, og den 17. juli 1939 nedlægges overfarten i forbindelse med åbningen af den faste forbindelse, Vildsundbroen.

Aggersund færgeoverfart overtog Postvæsenet i 1903. Også her indsatte man en dampfærge, D/F AGGERSUND, bygget i København året før og med plads til 4-5 hestekøretøjer, senere biler. Denne færge sejlede også af og til en tur til Løgstør, så alle tre anløbssteder måtte der etableres nye færgelejer. Også her bortforpagtede man driften, indtil man i 1918 selv overtog den. Aggersundbroen, der åbnedes den

18. juni 1942, var rutens dødsdom, og den indstilledes derfor.

Mors omgives som bekendt af vand på alle sider, det gør en ø jo som regel, og der er derfor adskillige overfarter til forskellige sider. En tredje, som Postvæsenet »blandede« sig i, var Næssund Overfarten, der 1919 blev overtaget. Her indsatte dampfærgeren D/F MORS, bygget i 1905. Desuden indsatte her, ligesom ved de øvrige overfarter, mindre både, som kun kunne medføre passagerer. Over Næssund er der hidtil ikke bygget bro, men i 1950 afviklede Postvæsenet denne rute, og den drives i dag på kommunal basis med en efter vore dages forhold ret primitiv motorfærge.

Feggesund Færgeri blev også overtaget, i 1920, men også dette er nu overgået til kommunal drift, idet det drives sammen med øens største overfart, Sallingsund Overfarten. Sidstnævnte nedlægges som bekendt i løbet af et års tid, når den nye højbro over Sallingsund tages i brug.

Før Rømoddæmningen i 1948 kunne tages i brug, foregik transporterne mellem Rømod og fastlandet med skib. Ruten Ballum Sluse-Kongsmark etableredes i 1923, men driften overtog Postvæsenet først i 1926. Der indsatte motorbåde, og i forbindelse med anløbet af øen var der en lille hestebane fra Kongsmark til Lakolk, en bane, der tidligere har været omtalt i Jernbane-Bladet (nr. 1/1971, side 15). Sejladsen indstilledes ved Rømoddæmningsens åbning den 18. december 1948.

Fanø-Esbjerg Færgeri

For godt og vel hundrede år siden var der ikke nogen by, der hed Esbjerg. Fanøboerne havde derfor heller intet behov for at komme til fastlandet.

Derfor lå anløbsstedet for skibsfarten mellem øen og fastlandet et andet sted, nemlig i Strandby i den nordlige udkant af det nuværende Esbjerg. Færgeriet var i perioder kombineret med krohold, idet sejladsen til den ret tyndt beboede ø ikke var noget, der lagde guld på kistebunden. Skulle man have mad på bordet hver dag, så måtte man have andet erhverv ved siden af. Og krohold var naturligt at kombinere med sejladsen. Derved kunne man betjene de rejsende samtidig.

I 1816 blev sejladsen et hovederhverv, d. v. s. at kroholdet blev skilt fra. Nye folk, nye tider gjorde, at det en periode kunne løbe rundt, men senere inddrog man atter krodriften til hjælp til føden. Og således fortsatte det ind-

Her gør vi holdt

HUMLUM KRO

Hvor godtfolk er kommer godtfolk til
Telefon (07) 86 11 03

Her får De rigtig kromad – Frisklavet
smørrebrød – Kaffe m/ hjemmebag –
Selskaber indtil 100 kuverter i hygge-
lige lokaler. – Venlig hilsen
Lillian og Peter

Lad os tage besværet, når De fester
GEDSTED KRO

Telefon (08) 64 50 03

Her får De rigtig kromad og frisklavet
kaffe m/ hjemmebag i hyggelige loka-
ler. Selskaber indtil 200 kuverter modt.
gerne. Ring og få et godt tilbud.
Venlig hilsen de nye værter
Ulla, Leif og Ewald

Et besøg værd

HOTEL VEST

Jernbanegade 2 . Lem . (07) 34 10 03

Er De to eller flere, så slap af og spis
i vore hyggelige lokaler. – Selskaber
modtages gerne – ring og få et godt
tilbud.

Med venlig hilsen Ingrid og Erik

Lad os tage besværet til Deres fester
RØDDING FORSAMLINGSBUS

Telefon (06) 65 10 54

Fester af enhver art – med smukt pyn-
tede borde og veltillavet mad. – Husk
vor diner-transportable. – Ring og få et
godt tilbud – indtil 300 kuverter.
Venlig hilsen Grete og Poul

Skal festen være vellykket –
lad os arrangere Deres fester

HAMLETS KRO

mellem Grenå og Randers

God kromad – Hyggelige værelser –
Selskabslokaler – Diner transportable
ring tlf. (06) 49 44 10
– og få et godt tilbud
Selskaber indtil 130 kuverter
Venlig hilsen fru Bak

Lad os tage besværet –
hold Deres fester på

GJERN HOTEL

Tif. (06) 87 54 55

Her får De god hjemmelavet mad
Selskaber modtages gerne indtil
ca. 125 kuverter
Ring og få et godt tilbud

Lad os tage besværet

DINER TRANSPORTABLE

CENTRALHOTELLET

Havndal . Tif. (06) 47 00 99

hvor maden er i topklasse – store og
små selskaber modtages i vore hygge-
lige selskabslokaler.
Lissy og Birthe

Lad Deres søndagsture gå til Alrø –
en skøn udsigt og natur – og slap af på

CAFE ALRØ

Tif. (06) 55 13 58

Her får De dejlig kaffe m. hjemmebag
Stegte ål med stuede kartofler
(hvis De bestiller senest dagen før)
Velkommen til Café Alrø – Inga & Arne

Et besøg værd

KOLIND KRO

Bredgade 49 . Kolind . Tif. 39 12 24

Her får De dejlig veltillavet mad, som
vor mor lavede den, i vor hyggelige
krostue. – Selskaber indtil 30 kuverter
modtages gerne.

Venlig hilsen Grete og Bent

Lad turen gå til

HAVNDAL KRO

Havndal – Tif. (06) 47 00 31

Her får De god mad og venlig betje-
ning – Selskaber og udflugter modta-
ges gerne – Ring og få et godt tilbud.
Venlig hilsen KITTE OG CARL PETER

Lad Deres ture og udflugter gå til

HVALPSUND KRO

Tif. (08) 63 80 44

Her får De veltillavet kromad –
Frisklavet kaffe med hjemmebag
Selskaber modtages – Ring og få et
godt tilbud. – Med venlig hilsen
LAJLA KNUDSEN

Lad os tage besværet –
skal De have fest derhjemme eller i
forsamlingshus leverer vi gerne maden

ILSKOV KRO

Husk vore ålegilder – med efterføl-
gende dans. Selskaber modtages ger-
ne. Husk at bestille bord.

Tif. (07) 14 50 30

Hilsen Eddy

Stedet hvor man kommer igen

GRAND HOTEL

Adelgade . Hobro . tlf. (08) 52 11 99

Et godt madsted med mange speciali-
teter. Selskaber modtages gerne – få
et godt tilbud.

Besøg Klosterkroen . Med venlig hilsen
Signe og Birger Tranekær

Et besøg værd

NIELS BUGGES KRO

Dollerup v/ Viborg – Tif. (06) 63 80 11

En kro i særklasse i den skønne natur.
Aldrig lækre veltillavede retter.
Se vort righoldige spisekort
Selskaber modtages
Venlig hilsen og på gensyn
HANNE

Et besøg værd

MOTEL ANS

»ANS BETTE KRO«

mellem Århus og Viborg

Østergade 32 . Ans . tlf. (06) 87 01 33

Det gode madsted i hyggelige omgivel-
ser – lad os tage besværet med Deres
fester – Ring og få et godt tilbud. Nyt
værtspår) Med venlig hilsen
Ruth og Torben Hansen

Stedet, hvor man kommer igen ...

GALTEN HOTEL

mellem Århus og Silkeborg

Telefon (06) 94 30 18

Kom ind og hyg Dem i vore hyggelige
og nyrestaurerede lokaler – lad os tage
besværet til Deres fester – selskaber
modtages gerne – ring og få et godt
tilbud – ny vært

LEIF ANDERSEN

til 1875, hvor Esbjerg by og havn begynder at gennemgå den rivende udvikling, der endnu den dag i dag er i fuld gang. 1875 flyttes derfor færgeruten mellem fastlandet og Fanø syd på til den nye havn, hvor man kort efter – i 1878 – går over til dampdrift ved indsættelsen af S/S FANØ. Men endnu er ruten privat drevet. Ejerskifte i 1891 betyder indsættelse af endnu et dampskib, S/S ESBJERG, og i 1904 udskiftedes det første med S/S NORDBY. Alle tre navne bliver gengangere på denne rute.

Turismen er i begyndelsen af 1900-tallet et nyt begreb. Fanø bliver et naturligt objekt for denne erhvervsgrænse, og der bygges en række badehoteller på øen. Øens fine sandstrande er det naturlige hjælpemiddel, der i vore dage gør den til et af landets eksklusive turismål hver eneste sommer.

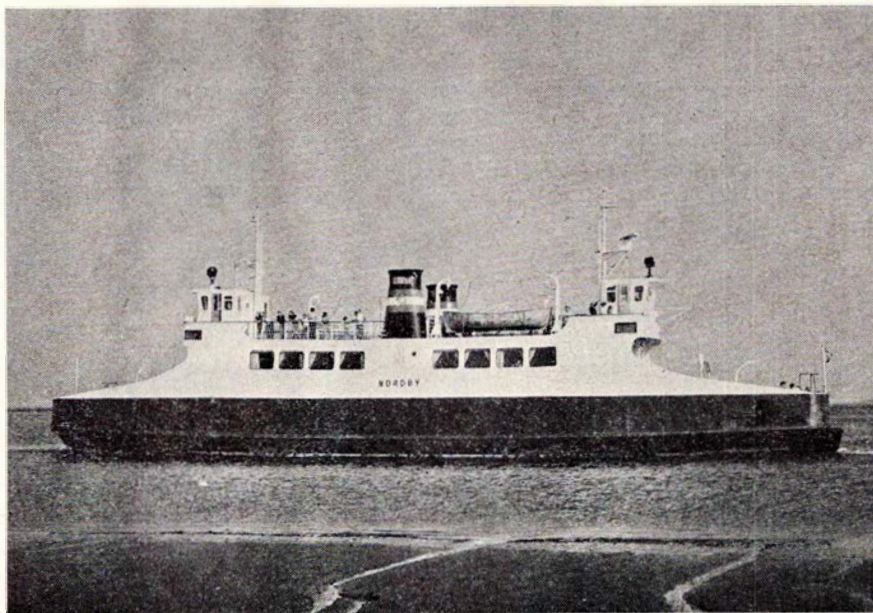
Tilstrømningen fra nær og fjern øges derfor, omend 1. Verdenskrig medfører en naturlig forsinkelse af udviklingen. Men den varer kun kort. Og hvad er mere naturligt, end at Postvæsenet i 1918 den 1. september – erhverver den nu indarbejdede færgerute mellem Esbjerg og Fanø. Prisen for hele herligheden er kr. 225.000, men hertil skal så siges, at fartøjerne var i ret dårlig stand, hvilket indebar kostbare investeringer i reparationer og fornyelser.

Første fornyelse var motorfærgeren NØNE, senere, i 1926, kom den første motorfærge, M/F FANØ, med plads til ca. 9 biler, i 1928 motorbåden GRETHE, og i 1931 kom så M/F NORDBY, også med plads til ca. 9 biler. Herved var man godt forsynet med moderne materiel i en lang årrække, omend kapaciteten hurtigt viste sig at være for lille på de »store« dage i sommertiden.

Anden Verdenskrig satte atter en stopper for udviklingen. Biltrafikken standsede, og trafikken blev mere stabil, idet der nu ikke var stor forskel på sæson og ikke-sæson. Krigshandlingerne nåede også færgeruten, hvor sabotagehandlinger medførte vanskeligheder ved at holde driften i gang.

Men heldigvis fik disse uhyggelige år også en ende, og turisterne vendte atter tilbage. Nu talte alle om broer, også til Fanø, men som sædvanlig talte alle om dem, men ingen gjorde noget ved det. Endnu i dag er disse planer som bekendt ikke ført ud i livet, og bliver det vel næppe heller i en årrække fremover.

I stedet blev det nødvendigt med en fornyelse af fartøjerne på overfarten, såvel af moderniserings- som kapaci-

Nyeste skud på stammen, M/F NORDBY under indsejling til Fanø den 20. august 1976.

Foto: -tl-

tetsmæssige grunde. Første skridt i moderniseringen blev indsættelsen af motorbåden SØNDERHO i 1962, bygget i Esbjerg. Næste afgørende skridt var bygningen af to store, moderne bilfærger til erstatning for de gamle og udslidte.

M/F ESBJERG blev bygget på Ålborg Værft i 1964 med byggenummer 147, M/F NORDBY blev bygget på Århus Flydedok, også i 1964, med byggenummeret 122. Begge færger rummer 500 passagerer og 25-30 personbiler.

Som en lille pudefind kan nævnes, at man kun køber billet, når man skal mod Fanø, ikke den modsatte vej. I trafikstærke tider sælges billetter i land, ellers ombord. Når der er travlt, altså ved billetsalg i Esbjerg, kontrolleres billetterne på færgeren, ellers når man går i land, således at ingen undgår kontrol. Da der ikke er andre forbindelser til øen, må det vel også være tilstrækkeligt med billetkontrol i den ene retning.

Postvæsenet moderniserede ikke kun færgerne efter krigen. På Fanø byggedes i midten af 1950-erne nyt færgeløje, og et sådant byggedes en halv snes år senere i Esbjerg. Yderligere fornyedes bygningsfaciliteterne i Esbjerg i 1966.

Alt dette har medført, at Postvæsenet på mange måder kan honorere de krav, man i dag kan stille til et moderne færgeri. En enkelt ting, som alligevel gør forholdene utilfredsstillende for kunderne, er det faktum, at man

ikke kan reservere plads for biler i forvejen, noget der i sommerferiens spidsbelastningsperioder giver anledning til lange ventetider for bilisterne. Postvæsenet vil ikke investere i dyre elektroniske reserveringsanlæg, som der kun er brug for ganske få dage om året.

DSB har sit nu udbyggede moderne pladsreserveringsanlæg, som foreløbig har kapacitet nok til også at indkoble endnu en overfart. Samtidig har DSB administrationen af en lang række overfarter, hvorfor endnu en overfart ikke vil betyde væsentlige udvidelser af personantallet. Post- og Telegrafvæsenet har kun denne ene overfart, den kræver administrationspersonale, og tanken har derfor naturligt nok gentagne gange været fremme, om ikke det var naturligt, at DSB overtog færgeruten.

Det er altså denne tanke, der nu langt om længe bliver en realitet.

Den 1. april 1977 forsvinder posthorerne fra Esbjerg-Fanø Overfartens færger. En lang epoke har fundet sin afslutning. En ny kan begynde.

DSB ønskes til lykke med den nye overfart.

-tl-

For assistance med oplysninger m.v. rettes en tak til postmester K. Garmer, Fanø, til Post- og Telegrafbiblioteket, København, og for billedmaterialet til Dansk Post- og Telegrafmuseum, København.

Aarhus

Hvor godtfolk er – kommer
godtfolk til – slag a i hyggelige
omgivelser i BODEGA

PUSTERUMMET

Frydenlund Butikstov . Århus

Tlf. 15 87 22

Her er kolde øl og sjusser – og vi er
hurtige (ny indehaver).

Med venlig hilsen
Arne Hansen

BIRTHES GRILL

Knudrisgade 8 . Århus . tlf. 13 99 34

Alt i grillstegte varer . Lækkert smør-
rebrød . Frisklavet kaffe med varme
æbleskiver . Besøg vor hyggelige gård-
have . Åben alle ugens dage kl. 11–01.

Kør Ind til

BP Huset

Europaplads 2 . 8000 Århus C . 12 44 48
Benzin . Olie . Vask . Smøring . Auto-
udstyr . Quick service udføres. Husk
vor BP-butik – og vi er lynhurtige med
god service.

Tag noget lækkert med hjem –
eller spls det her

ALLE BAREN

Frederiksallé 57 . Århus . (06) 19 09 90

Alt i grill – hot dogs – pølser – ham-
burger – øl – kaffe – sodavand m.m.
Åbent alle dage kl. 11–23, fredag og
lørdag kl. 11–0.30. – Vi leverer også
gerne ud af huset. Med venlig hilsen
og på gensyn i Allebaren.
Alis og Evin

Vore funktionærer kører til

POUL'S AUTOSERVICE

Knudrisgade 10 . Århus . (06) 13 42 44

1. kl.s reparationer og opretninger udf.
fagmæssigt og samvittighedsfuldt.

Et besøg værd ...

Marstrandsborg Grill Bowleren

Thorvaldsensgade 1 – Århus

Prøv vore lækre grill-kyllinger – pølser
– ribbenstegs-sandwich. – Tag maden
med hjem – eller vi bringer gerne.

Åben hver dag fra kl. 11–22

TELEFON 12 70 47

Venlig hilsen – Signe og Tage

Bag den gode smag

»ARIBA« CHOKOLADE

Tordenskjoldsgade 25 . Århus

Tlf. 16 88 30

Alt indenfor chokolade og konfektur
Fine gaveæsker i alle prislæg

En forretning med musik i

FI – FI – DONG

Mejlgade 36 . Århus . tlf. 12 76 17

Moderne pladebar med alt indenfor
rytmisk musik på plader og bånd
Venlig hilsen Bjarne og Flemming

Sig til lykke med en blomstrende
hilsen fra

SCT. CLEMENS IDE BUTIK

Sct. Clemens Stræde 7 . Århus

Tlf. (06) 12 39 40

Mangler De en idé – så gå ikke for-
gæves – men kom og kig, vi hjælper
Dem med alt indenfor blomster.

Køb kød hos den rigtige slagter

KRÜGERS EFTF.

Falstersgade 31 . Århus . tlf. 12 52 26

Kød – Flæsk – Møre oksestege – Læk-
ker hjemmelavet leverpostej og med-
isterpølse samt alt i pålæg – Små lune
retter hver dag.

Kun én kvalitet – den bedste!

Alt godt fra havet

Charlottehøjs Fiskeforretning

v/ Eva Sørensen

Hammershusvej 41 . Århus

tlf. 16 99 28

Alt i friske fisk – Lækre hj.lavede
salater – Stort udvalg i dybfrost

Vær prisbevidst – gå i

CENTRA MARKED

Sønderport 1 . Århus . tlf. 14 22 47

Stort udvalg i kolonial – konserves –
spirituosa – tobaksvarer – dybfrost
Husk vor specielle osteafdeling – og
få en smagsprøve – vi har altid et
godt tilbud

Byggeriets VVS-Forretning ApS

Bülowsvej 56 . Århus . Tlf. 12 31 26

Her er firmaet, De kan stole på. Ring
og vi kommer til aftalt tid. Uforbin-
dende tilbud på alt VVS og blikarbejde.

Vejen til bedre kondi går gennem

Bruunsgade 62 . Århus . Tlf. 19 80 40

Vi fører alt i sportstøj – rekvisitter –
sko – tasker – alt i førende mærker
Kig ind og få en sportssnak

Gå til

HERRE FRISØR MØLLER

Randersvej 3 – Århus – (06) 10 22 02

Stedet for moderne hårpleje

Faglig og hurtig betjening

Masser af P-plads lige ved døren

Vi handler i

FYNSGADES KIOSK

Fynsgade 6 . Århus . tlf. (06) 13 12 23

Alt i dag- og ugeblade – tidsskrifter –
skriveartikler – konfektur – chokolade
– tobaksvarer – aut. tipsforhandler
Med venlig hilsen
Karin og Gunnar Bibt Pedersen

Den gode betjening får De hos

KØBMAND SVEND PAULSEN

Knud Rasmussens efft.

Trepkasgade 25 . Århus . tlf. 13 54 80

Alt i kolonial – konserves – vine –
tobaksvarer – stort udvalg i dybfrost
– Det er os med den gode kaffe –

Sætter De pris på noget godt

ELITE CHOKOLADE

Kannikegade 12 . Århus . Tlf. 12 38 18

Stort udvalg i chokolade og konfektur.
Prøv vore lækre hj.lavede chokolader.
Fine gaveæsker i mange størrelser og
priser

Med venlig hilsen

Elite Chokolade

Kør ind til

ESSO SERVICENTER

Skanderborgvej 39. Århus . tlf. 14 06 16

Benzin – Olie – Smøring

Husk vor kiosk med tobaksvarer –
skriveartikler – konfektur – pastiller
og så har vi længe åbent
Venlig hilsen Ivar Dahl Nielsen

A/S Frichs - Danmarks store lokomotivfabrik

Danmarks største, ældste og efterhånden eneste fabrik for jernbanetrækraft er A/S FRICHS i Århus. Enhver med blot den mindste interesse for jernbaner kender navnet, og det er mange millioner, ja, måske milliarder mennesker, der gennem tiderne har ladet sig transportere ad de blankslidte skinner bag et lokomotiv eller i en motorvogn, bygget på fabrikken i Århus.

Egentlig opstod firmaet som en almindelig maskinfabrik og støberi, idet grundlæggeren Søren Frich den 4. september 1854 startede på det sted, hvor gaderne Søndergade og Sønderallé krydsede hinanden. På daværende tidspunkt lå de nyopførte fabriksbygninger lidt uden for den egentlige bymæssige bebyggelse, som centrerede sig omkring byens domkirke og havnen.

Denne første fabrik bestod af en toetagers bygning, som indeholdt kontor, maskinværksted, snedkerværksted og oplagsplads for støbegods. Endvidere var der en toetagers bygning, der indeholdt støberi, samt nogle mindre bygninger til forskellige andre formål.

Den nye maskinfabrik producerede de ting, man nu engang havde brug for i midten af forrige århundrede, nemlig kakkelovne, jerngangtøj til vind- og vandmøller, landbrugsmaskiner m. m., og efterhånden kom også produktionen af dampmaskiner og -kedler til. Sidstnævnte optog en ret stor plads i fabrikkens produktion, det samme gjorde i slutningen af århundredet vandturbiner, som man endog var et af landets førende firmaer i fremstillingen af.

Jernbanetrækraftæraen indledes

Dampmaskinerne blev den produktionsgren, som var indledningen til fremstillingen af lokomotiver ved A/S FRICHS. Men firmaet begyndte også ret tidligt at interessere sig for de nye former for forbrændingsmotorer, der kort efter århundredskiftet begyndte at dukke op rundt omkring. Således fik man i 1910 licens på at fremstille en hollandsk råoliemotor, kaldet Bronsmotoren, og som man opnåede at fremstille ca. 60 stk. af med effekter på mellem 4 HK og 60 HK. Omtrent samtidig vandt dieselmotoren frem, og og-

så denne motortype optog man i produktionen.

Omkring århundredskiftet blomstrede de danske fabrikker »VULCAN« i Maribo og »Smith, Mygind og Hiitte-meier« i København, men deres saga var ude efter det første årti. Der var derfor ingen større dansk producent af lokomotiver, og da der stadig byggedes mange nye baner, og de ældste skulle have deres trækraft fornyet, måtte man købe lokomotiver i udlandet, først og fremmest Tyskland.

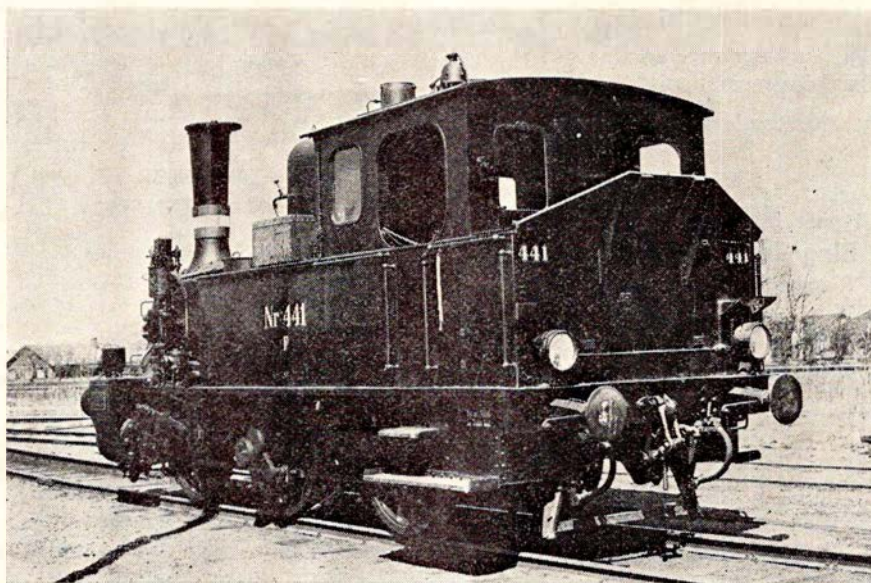
En af Trafikministeriet i 1909 nedsat kommission kom til det resultat, at en fabrik udelukkende for produktion af lokomotiver ikke ville kunne blive rentabel, men foreslog tillige, at man lod et eksisterende firma optage denne produktionsgren ved siden af sin normale virksomhed. Flere firmaer var interesserede, men det blev A/S FRICHS i Århus, der løb af med sejren.

I 1911 indløb den første ordre fra DSB på bygningen af 3 F-maskiner. Men med den daværende beliggenhed, nu inde i byen, kunne man ikke etablere sporforbindelse samt foretage de fornødne udvidelser, og i 1912 flyttede man derfor hele virksomheden ud på det sted, hvor den nu har til huse. Allerede i 1908 var støberiet flyttet herud.

Som vi ved, var de tre rangerlokomotiver ingen »enlig svale«, men derimod indledningen til en mangeårig produktion af alle former for trækraft til såvel DSB som privatbanerne. Damplokomotiverne beherskede det første kvarte århundrede, men efterhånden kom også dieseltrækraften til, og da det københavnske S-banenet opbyggedes, blev det A/S FRICHS i samarbejde med A/S SCANDIA i Randers, der blev hovedleverandør af det rullende materiel.

Også udlandet havde bud efter det danske firma. I 1931 indløb ordrer fra et så fjernt sted som Siam, hvor man bestilte 7 diesellokomotiver og 6 motorvogne. Disse køretøjer er tidligere udførligt behandlet i artikler her i bladet.

1930-erne var i det hele taget dieselkøretøjernes tid. Men Anden Verdenskrig gjorde atter damplokomotivproduktionen aktuel, og da Hitlers ikke særlige populære Tyskland gav ordre på fremstilling af 10 lokomotiver af typen »44«, en stor femkøbet godstogsmaskine, fik firmaet i Århus trukket produktionen så meget i langdrag, at man aldrig nåede at lave andet end kedlerne. Disse kedler kom siden til det nuværende DDR, hvor de blev sat på lokomotiver, fremstillet her (DR

DSBs F 441, bygget i 1914 som nummer 6, i Bramming i 1971.

Foto: Gunnar W. Christensen.

Aarhus og omegn

Stedet hvor man hygger sig

Restaurant SØSPORTEN

Lystbådehavn . Århus . Tlf. 12 16 67

Se vort spisekort med mange kulinariske retter. Selskaber modtages gerne
Husk vor Diner transportable m. lækre menuer og anretninger

Danseaftener for det voksne publikum fredag og lørdag

Venlig hilsen Inge og Erik

Køb kød hos den rigtige slagter

Slagtermester Henning Nielsen

Jordbrovej 5 . Århus . tlf. 16 97 81

1. kl.s kød - flæsk - hjemmelavet pålæg. - Prøv vor lækre medisterpølse og leverpostej. Vi har altid møre oksestege. Køb det bedste - det gør vi

Bag den gode smag

FINNS BAGERI

v/ G. Skovfoged

Wærumsgade 11A . Århus . tlf. 12 53 04

Alt indenfor lækkert brød og kager. Bestillinger på alt slags brød modtages - altid et godt ugetilbud.

Husk vort udsalg Hammerhusvej 49
Brød - Konfektur - Chokolade

SALLES TV-CENTER

- ★ Salg og service
- ★ B&O - Dux - Tandberg
- ★ ITT - PHILLIPS
- ★ Grundig

Alle fabrikater reparerer

Tilbud før reparation

Ny Munkegade 2 - Århus - 12 21 33

Alt godt fra havet

Ringgårdens Fiskeforretning

V. Ringgade 84 - Århus - (06) 13 18 70

Altid friske fisk - Vi fører alt i salater
Hver dag varme fiskefilet og frikadeller
Husk vi har altid havfriske tilbud

CHEVRON SERVICE

ved P. C. Andersen

Grenåvej 189 - Risskov - Tlf. 17 73 69

Benzin - olie - vask - smøring samt stort udvalg i autoudstyr.
Quick-service udføres

Hvor man spiser godt - og uden ventetid

TEMPO CAFETERIA

Nr. Alié 51 . Århus . tlf. (06) 13 63 64

Hver dag en spændende middag - og altid frisklavet kaffe og frisk bagværk. Skal de have fest ta'r vi besværet - Platter og lækkert smørrebrød også ud af huset. **HUSK** vi serverer morgenkaffe fra kl. 6. - Med venlig hilsen Anni og Anders

Vi har det hele

NORDBYENS KIOSK

v/ Ove Dalstrup

Illerupvej 38 . Århus . Tlf. 16 09 68

Alt i dag- og ugeblade - skriveartikler - tobaksvarer - chokolade - konfektur - tips

Møllegårdens Cafeteria

Eckersbergsgade 22-24 . Århus

Tlf. (06) 12 94 90

Her får De god veltilavet mad og kaffe uden ventetid - lækkert smørrebrød

Specialforretningen med det store udvalg

»DRAGEFISKEN«

Vesterbrotorv 6 . Århus . tlf. 13 83 82

Alt i fugle - fisk - dyr - bure - akvarier samt tilbehør

TANDLÆGE

JØRN OSTENFELD

Ryesgade 29 . 8000 Århus C.

Tlf. (06) 12 49 77

Tag noget lækkert med hjem fra

»LIZA« SANDWICH

Borgergade 10 . Århus . tlf. 13 07 74

Alt i lækkert sandwich-toastbrød - alle vore boller er friskbagte - hjemmelavede. Åben hverdage 11.30-23.00 - lørdag lukket. Søndag 16-23. På gensyn i Liza Sandwich

Se godt - se godt ud i MODERNE BRILLER fra...

JØRN FILTENBORG OPTIK

Optometrist - Specialoptiker

Banegårdsplads 16 (ved SAS) . Århus

Telefon 13 77 22

Køb kød hos den rigtige slagter

VORREVANGENS KØDUDSALG

Vorregårdsallé 97 . Århus . 16 53 11

Kød - flæsk - alt i hjemmelavet pålæg
Møre og velhængte oksestege
Prøv vor lækre medisterpølse
Altid et godt ugetilbud

Bag den gode smag -

Forteledets lækre brød og kager, som vi forhandler i

Tranekærparkens Brød og Konfektur

Tranekærparken 3 . Risskov . 17 97 26

Franske oste - skæreooste - chokolade - konfektur. - Åben hver dag kl. 7-22
Med venlig hilsen
Mariane og Poul Erik Jacobsen

Kød er en tillidssag - køb hos den rigtige slagter

DERES SLAGTER

Tranbjerg Centret . Tlf. (06) 29 39 59

1. kl.s kød og flæsk - hj.lavet pålæg
Prøv vor lækre hj.lavede medisterpølse
Altid velhængt oksekød

Husk vore ugepakker - Vi mødes hos Jytte og Allan

Kør ind til

B P SERVICE

Viborgvej 200 . Århus . Tlf. 15 51 04

Benzin - Olie - Smøring

Husk vor bilistbutik

Hurtig og venlig betjening

Alt i autoreparationer og opretning

Husk - håret er kvindens stolthed

SALON BYVANGEN

Grundtvigsvej 24 . Viby J . tlf. 14 47 55

Alt indenfor moderne hårpleje udføres af kyndig og venlig betjening
Med venlig hilsen Joan Andersen

44.1231-44.1240). Enkelte blev siden ombygget til oliiefyring.

Men til DSB lykkedes det at bygge nogle lokomotiver, både toglokomotiver af litra E og H samt rangerlokomotiver litra Q. Efter krigen fortsatte denne produktion, og fra begyndelsen af 1950-erne blev det atter diesellokomotiverne, motorvognene og S-togene, der fremstilledes.

Skinnebusserne blev bygget af A/S SCANDIA, men A/S FRICHS leverede størstedelen af motorerne hertil.

I det hele taget fortsatte man med produktionen af firmaets dieselmotorer i stor stil, man udviklede selv nye typer, og en meget stor del af disse leveredes – og gør det fortsat – til skibsfarten, først og fremmest som hjælpe-maskineri. Men flere af DSBs færger har fabrikkens motorer som hovedmaskineri.

Ordrer på jernbanemateriel er ikke altid nok til at holde produktionen i gang. Firmaet har derfor søgt at sprede sine interesser også på andre felter, bl. a. har man i en årrække produceret metalvinduer, først jernvinduer, siden vinduer af aluminium. Skiftende byggekriser har medført, at denne produktion ikke altid er lønnende, og den optager nu kun en minimal del af fabrikkens kapacitet. Men også kraner har været på programmet, også denne produktion er nu minimal.

En ting, der derimod i disse år anvendes stor kapacitet på, er jernkonstruktioner ved større byggerier. A/S FRICHS har bl. a. stået for det imponerende jernarbejde ved det kæmpe-mæssige Enstedværk syd for Åbenrå, som i de sidste år har ekspanderet voldsomt.

En måske mindre, men betydelig produktion i fabrikkens virke, er støbningen af centrifugalstøbte cylinderforinger. Disse foringer leveres til maskinfabrikker i såvel ind- som udland i stort antal.

Fremtiden

A/S FRICHS må som alle firmaer i vore dage hele tiden være et skridt forud for udviklingen. Konkurrencen fra store udenlandske foretagender er stor, og firmaet i Århus koncentrerer da også hele tiden planlægningen om den udvikling, der flere år frem i tiden kan forventes. Man er i gang med fremstillingen af fremtidens regionale S-tog, og på tegnebordet ligger allerede skitser til nye tog af de typer, der kun løst er skitseret i DSBs plan 1990. Og så nye tog til privatbanerne har man i

tankerne, så der er al mulig grund til at forvente jernbaneproduktion i den århusianske fabrik mange år frem i tiden. Desuden optræder man i talrige tilfælde som underleverandører ved leverancer fra andre firmaer, tænk blot på alle DSBs GM-diesellokomotiver, hvor A/S FRICHS har leveret bogier, undervogn og vognkasse.

I 1977, 64 år efter den første F-maskines fremstilling, er man nået op på fabriktionsnumre, der ligger over 1500, heri indbefattet underleverancer i form af bogier m. m., men alt sammen kun jernbanemateriel. Fabrikens leverancer af dieselmotorer og andet holdes ude af denne nummerserie.

Fabriktionspladen med byggenummer 1, stammede fra F 444, bygget i 1913, er atter vendt tilbage til fabrikken, der bevarer det som et kuriosum.

A/S FRICHS beskæftiger i dag ca. 450 mennesker, deraf 105 funktionærer.

Dette var i korte træk lidt om Danmarks sore producent af trækraft til vore jernbaner. A/S FRICHSs omfattende produktion, ved vi, er genstand for stor interesse blandt jernbaneinteresserede, og med velvillig bistand fra fabrikkens side vil vi i de kommende numre af bladet bringe en komplet fortegnelse over alt, hvad man har leveret af trækraft, ordnet i fabriktionsnummerorden.

For venlig imødekommenhed og hjælp med oplysninger m. m. rettes en tak til ingeniør E. Udsen, A/S FRICHS.

-tl-

HER GØR VI HOLDT

En kro i særklasse

»PIGERNES KRO«

Sdr. Onsild (Viborg-Hobro landevej)
Tlf. (08) 54 40 52

Her er maden i topklasse – vi holder gerne Deres fester i vore hyggelige og venlige lokaler. – Nyt værtspar med gamle traditioner. – Venlig hilsen
Ketty og Arne Pedersen

Lad os tage besværet til Deres fester
H. C. ANDERSENS HUS
Langgade 39 . Vivild . tlf. (06) 48 60 40

Besøg vor hyggelige restaurant - Selskaber indtil 200 kuverter modtages gerne. – Husk vor diner transportable.

– Ring og få et godt tilbud.

Med venlig hilsen
Marian og Leif

Fredericia

Vi handler i

KONFEKTUREFORRETNINGEN

Gothersgade 39 . Fredericia
Tlf. (05) 92 28 35

Stedet for slikmunde – Alt indenfor chokolade – konfekturer – dessert-is – fine gaveæsker i alle prislæg
Gammeldaws isvafler

Etatens folk handler hos

BURNÆS RADIO OG TV

Gothersgade 26 . Fredericia
Tlf. (05) 92 15 38

Radio – TV i de kendte mærker
med 1. kl.s service

Vejle

Vore funktionærer anbefales

FRISØR SOLVEIG

Nørregade 10 – Vejle
Tlf. 82 11 80

Smyk Deres hjem med tæpper fra
VEJLES NYE

TÆPPE SUPERMARKED

Chr. M. Gravesen

Vestre Engvej 18 . Tlf. 83 47 11

Tæpper til alle formål og priser
Gratis måltagning og tilbud – Gratis
udbringning – Kundevenlig betjening –
Få en tæppekonto

Vor leverandør er

FAVORITTENS SMØRREBRØD

Dæmningen . Vejle . Tlf. 83 04 56

Lækkert selskabssmørrebrød samt
anretninger – leveres på bestilling.

Husk god daglig madpakke

Aarhus og omegn

Bag den gode smag

Brød- og konfektureforretningen

Rudolf Wulffsgade 17 . Århus
Tlf. 14 14 59

Altid frisk og lækkert brød – stort udvalg i chokolade og konfekture – fine gaveæsker – Dessert-is m.m.

Brugsting - Blomster

Pernille
Sønder Alle 24
8000 Århus C
tlf. 1393 02

Vore damer anbefales

»SALON NET«

(Hjortshøj gl. mejeri)

Virupvej 61 . Tlf. (06) 22 18 59

Alt indenfor moderne hårpleje

Hurtig og venlig betjening

Åben hverdage 9-17, fredag 9-19

Lørdag lukket

Vær moderigtigt klippet – gå i

PIAs HAIRCENTER

Trigeparken 26 . Århus . (06) 23 13 77

Alt indenfor moderne hårpleje

Spec.: Klipning i alt indenfor damer og herrer

Med venlig hilsen Pia

Køb kød hos den rigtige slagter

SLAGTERFORRETNINGEN No. 1

Hj. af Marstrandsgade og Bissensgade

Tlf. (06) 12 80 20 – Århus C

Vi fører 1. kl.s kød – flæsk – hj.lavet pålæg – altid mørt og velhængt oksekød – Vi har altid et godt tilbud
Med venlig hilsen Karin og Allan

Kør ind til

GULF SERVICE

Hj. af Kystværnsvej og Strandvejen

Århus – Tlf. (06) 13 12 92

Benzin – Olie – Smøring

Quick service udføres

Hurtig og venlig betjening

Kør ind til

CHEVRON SERVICE

Silkeborgvej 702 . Brabrand

Tlf. 26 18 01

Benzin – olie – spar penge – tank selv
vi hjælper Dem gerne
Med venlig hilsen
Svend Erik Hansen

Vore damer går i

SALON »RIE«

Viby Ringvej 131 . Viby . tlf. 15 92 10

Stedet for moderne hårpleje
– vær moderigtigt klippet

Løgstrup

Vi anbefaler

KØLSSENS SMEDEFORRETNING

v/ Hans Andersen

Kølsen . Tlf. (06) 64 23 05

Alt indenfor smede- og VVS-arbejde .
Nybygninger . Reparationer
Tilbud gives uden forbindelse

LØGSTRUP VVS CENTER

v/ Karsten Lund

Skivevej 163 . Løgstrup . Tlf. 64 26 22

Alt i nyt – såvel som reparationer
Indhent venligst tilbud u. forbindelse
1. kl.s arbejde udføres

Auning

Vær praktisk og smart i
moderigtigt tøj fra

BUTIK »VANJA«

Tlf. (06) 48 32 17 . Auning

Stort udvalg i dragter – slacks – bluser
m.m. til piger i alle aldre – også selv
om De er lidt rund – Med venlig hilsen
Herdis Madsen

Virklund

Et besøg værd

MARIENLYST CAFETERIA

Marienlystvej 16 . Virklund

Tlf. (06) 83 64 54

Her får De god mad og kaffe uden
ventetid.

Busforbindelser lige til døren

Odder

Vore funktionærer anbefales

SALON »HÅRTOPPEN«

Rørthvej 8 – Odder – Tlf. 54 31 01

Stedet for moderne hårpleje for
damer og herrer

Faglig – Moderne – Hurtig

Lukket hver onsdag

Gå ikke forgæves – tag i

ONDRUP BABYSHOP

Favrgårdsvej 90 – Ondrup

Tlf. (06) 54 27 05

Barnevognen, De har ønsket Dem –
Barneværelse-udstyr – til de første år –
Alt til seng – trælegetøj – rangler m.m.
Vi fører alt Brio. – Kig ind – vi har
det hele.

Moldrup

Tag noget lækkert med hjem fra
GRILLBAREN

»HJØRNET«

Jernbanegade – Moldrup – (06) 69 17 75

Vi serverer alt i grill – ønsker De at
hygge Dem hjemme, leverer vi også
gerne ud af huset – Med venlig hilsen
KAREN OG KARL AAGE

Gå til fagmanden –

så er De sikkert kørende

BJERREGRAV AUTO-SERVICE

v/ VAGN PEDERSEN

Hvolris – Moldrup – Tlf. (06) 69 14 17

Alt indenfor reparationer

Gode tilbud i dæk, tilbehør m.m.

Tilbud uden forbindelse

Bording

Unge og ældre handler tøj hos

»TOLSTRUP«

Bredgade 33 . Bordning . (06) 86 18 00

Herre- og drengetøj til alle formål

Kom ind og få en tøjsnak – vi hjælper

Dem gerne med råd og vejledning

Med venlig hilsen

Charlotte og Poul Tolstrup

Vær sikker kørende – kør til

Mekaniker KAJ VERNER HOFF

Ruskjærvej 13 . Bordning . (06) 86 12 18

1. kl.s arbejde udføres på alle bilmærker – faglig og samvittighedsfuld – bestil venligst tid – svarer kl. 7.30-17.

– ingen opgave er for stor –

Privatbaneregnskaber

Skagensbanen

	1975-76	1974-75	%
Resultatet af person- og godsfærdslen.	317.079	341.120	÷ 6,0
Antal rejsende med tog			
Antal rejsende med omnibusr.	265.470	272.390	÷ 2,5
Skagen-Fr.havn			
Antal rejsende med omnibusr.	18.593	21.491	÷ 13,5
Albæk-Hjørring			
Indtægt af personbefordringen	2.654.210	2.472.430	7,4
Heraf med tog	1.945.574	1.696.573	12,9
Heraf med omnibusr. Skagen-Fr.havn	609.250	679.752	÷ 10,4
Heraf med omnibusr. Albæk-Hjørring	99.386	96.105	3,4
Vægt af befordret gods	13.545	19.009	÷ 28,7
Indtægt af godsbefordring	718.114	737.827	÷ 2,7
Samlet driftsindtægt	3.642.699	3.558.242	2,4
Samlet driftsudgift	4.984.290	4.119.979	21,0
Driftsresultat	÷ 1.341.591	÷ 561.736	-
Overskridelse på modernisering X	100.000	-	-
Afskrivning på bilmater. m. tilh. anlæg ...	108.906	84.399	-
Endeligt driftsresultat	÷ 1.550.497	÷ 646.135	-

Vemb-Lemvig-Thyborøn Jernbane

	1976/76	1974/75	%
Antallet af rejsende	1) 101.737	1) 119.152	÷ 14,62
Indtægten af personbefordring	1) 476.344	1) 461.365	+ 3,25
Vægten af befordret gods og			
kreaturer	1) 35.690	1) 40.501	÷ 11,88
Indtægten af befordret gods, krea-			
turer, rejsegods og banepakker . kr.	1) 1.421.125	1) 1.195.349	+ 18,89
Den samlede driftsindtægt	3.089.941	2.758.397	+ 12,02
Den samlede driftsudgift	2) 5.240.678	2) 4.812.664	+ 8,89
Driftsresultat	2) ÷ 2.150.737	2) ÷ 2.054.267	-
Det endelige resultat	2) ÷ 2.155.737	2) ÷ 2.059.267	-

1) Excl. automobildriften - 2) Excl. pensionsudgifter.
Underskuddet for driftsåret 1974/75 kr. 2.760.556 er dækket af staten med kr. 2.037.583 og amtet og kommunerne med kr. 722.973.

HHJ, HP og VNJ modtog i begyndelsen af januar banernes nye THYSSEN-HENSCHEL lokomotiver. HP 16 ankom den 4. januar, HHJ DL 10 den 8. januar og VNJ DL 14 den 13. januar. HHJ DL 10 skulle have været leveret den 4. januar, og kørte da også sammenkoblet med HP 16 gennem Tyskland. Undervejs konstateredes tekniske vanskeligheder, der først skulle udbedres, og lokomotivet kom derfor først til Odder den 8. januar. Som tidligere nævnt er lokomotiverne meget moderne, bl.a. er der i høj grad anvendt avanceret elektronik til styring af de enkelte funktioner

(E. Nielsen, P. Andersen, P. Øgaard)

HHJ har nu fået »grønt lys« for en omfattende modernisering af Beder Station. Banen har også fået tilladelse til

at indkøbe en ny rutebil af mærket DAB-Leyland; denne vil blive forsynet med en speciel forende, udformet af DAB og Århus Sporveje, og som ikke i fugtigt vejr »lukker til« med snavs.

(OLJ)

Hovedgaard

Tag noget lækkert med hjem eller spis det her

GRILLHYTTEN

Horsensvej 29 . Hovedgaard
Tlf. (06) 66 16 88

Alt i grill-varme frikadeller - pariser toast m.m. Det er os med de store kyllinger. - Venlig hilsen Erik Møller

Holstebro

Kør til

PETER'S AUTOVÆRKSTED

Vesterbrogade 45 . Holstebro

Tlf. (07) 42 87 87

1. kl.s arbejde udføres fagmæssigt og samvittighedsfuldt
Speciale: Hanomag

Kør ind til

ESSO SERVICENTER

v/ Søren Nielsen

Nørrebrogade 12-14 . Holstebro

Telefon (07) 42 47 02

Benzin . Olie . Smøring . Autotilbehør .
Automatisk bilvask . Husk vor velassorterede kiosk . Cigaretter . Cerutter .
Pibetobak . Chokolade . Pastiller m.m.
Husk vi har længe åben

Ans

Bag den gode smag

KRÆMMERHUSET

Østre Langgade 3 . Ans . (06) 87 03 19

Alt i lækkert brød og kager - konfektur - chokolade - dessertis

Vi har dejlig Merrild kaffe

Ørting

Kør ind til

GULF SERVICE

Horsensvej 121 - Ørting - (06) 55 41 31

Benzin . olie . smøring . mekanisk arbejde . opretning af skader . rustarbejde . afdrejning af bremsetromler.

Med venlig hilsen

GRETHE OG ERLING LARSEN

Hadsten

Vær velklædt og moderigtig i tøj fra

C - B DESIGN

Selling skole . Tåstrupvej 44 . Hadsten

Tlf. (06) 98 07 21

Direkte salg til forbruger fra fabrik. Vi er specialister i skindtøj - Vi syr til Dem til samme pris - Venlig og hjælpsom betjening - Kig ind, vi hjælper Dem gerne med råd og vejledning

Randers

FOTOGRAF BJØRN HEDE

Storegade 14, 1. sal . Randers
Tlf. (06) 41 17 17

Moderne portræt- og reklameatelier
Åben mandag-torsdag 10-17
fredag 10-20, lørdag og søndag efter
aftale - ring og hør nærmere
Med venlig hilsen
Bjørn Hede

Kør ind til

GULF SERVICE

v/ Erik Borregaard
Mariagervej 86 . Randers . tlf. 42 84 42
Benzin - olie - smøring - Quick service
- gør et godt dækkøb hos Gulf

Vore funktionærer anbefales

B. J. AUTO

v/ Bent Johansen
Hadsundvej 170 . Randers . tlf. 43 96 06
Alt vedrørende bilreparationer udføres
fagmæssigt og samvittighedsfuldt
Spec.: Mazda - VW - Opel - Vauxhall -
Ford - Alfa Romeo. - Kom ind og få et
uforbindende tilbud

CENTRAL-SLIBERIET

Storegade 14 . Randers . tlf. 43 34 35
efter kl. 18 tlf. 39 63 76

VI anbefaler os med slibning af hus-
holdnings- og haveredskaber . Fag-
mæssig og reel behandling.
Venlig hilsen Poul Babis

Bag den gode smag

ROSENDALS BAGERI

v/ Tommy Piiil
Udbyhøjvej 3 A . Randers . tlf. 42 26 88

Alt i lækkert brød og kager
Bestilling på alt slags brød
modtages gerne

Egå

Kør ind til

ESSO NÆRBUTIK

Grenåvej 503 . Skæring . tlf. 22 05 72
Benzin - Olie - Smøring
Autoreparationer med garanti
Aut. vaskemaskine - Kiosk
Åben 6.30-22

Hobro

Lækkert og frisksmurt smørrebrød
får De i

BYENS SMØRREBRØD

Adelgade 74 . Hobro . (08) 52 26 26
Husk til fester - bestillinger modtages
på platter og anretninger
Diner transportable
Med venlig hilsen Marie Lammers

Vær moderigtig klædt i

JENTHO KJOLER

Valsgård gl. skole (5 km fra Hobro)
Tlf. (08) 52 08 11

Vi fører kjoler til enhver lejlighed
Bluser og dragter
Kyndig og venlig vejledning
Åben mand., tirsd- og onsdag 9-17.30
tirsdag 9-20, fredag 9-16, lørdag lukket

Vær prisbevidst - gå i

BRUGSEN

Sdr. Onsild . 9500 Hobro
Tlf. (08) 54 40 04

Her finder De alt i kolonial - konserver
- vin - tobaksvarer - det er os med
den gode kaffe. - Stort udvalg i dyb-
frost. - Husk: vi har altid et godt tilbud

Ålestrup

Køb kød hos den rigtige slagter
SLAGTER

KIRSTEN SOMMER JENSEN

Vestergade 23 . Ålestrup
Tlf. (08) 64 14 17

Alt i 1. kl.s kød, flæsk, hjemmelavet
medisterpølse, pålæg
Møre og velhængte oksestege

Kør ind til

UNO-X SERVICE

Borgergade 21 - Ålestrup
Tlf. (08) 64 13 88

Benzin - Olie - Smøring - Autotilbehør
1. kl.s autoreparationer udføres sam-
vittighedsfuldt v/ VAGN LAURSEN

Rønne

Vi mødes på

RØNDE NY CAFETERIA

Hovedgaden 16 - Rønne
Tlf. (06) 37 14 25

Håndmadder - pølser - hot-dogs
Kig ind i vore hyggelige lokaler
Med venlig hilsen MARGIT NIELSEN

Skjern

Rens og rensning er to ting, men
kvalitetsrensning er kun én ting -
så gå til

EGA - RENS

Nygade 3 . Tl. (07) 35 03 45 . Skjern
Vi ordner Deres garderobe - boligtex-
tiler m.m. - hurtig og fagmæssig
Medl. af Dansk Renseriforening

Kør ind til

ESSO SERVICE

v/ mekaniker Godtfred Rauff
Vardevej 38 . Tlf. 35 01 35 . Skjern
Benzin - Olie - smøring
1. kl.s arbejde udføres på alle vogn-
mærker. Pladearbejde - dækservice -
batteriservice - quick service - hurtigt
og samvittighedsfuldt

Kør ind til

CHEVRON SERVICE

v/ mekaniker Jens Madsen
Holstebrovej 34 . Skjern (07) 35 18 86
Benzin - olie - smøring - service
Eftersyn - autotilbehør
Fagmæssig og reel betjening

Lemvig

Stedet, hvor man kommer igen

BOVBJERG CAFETERIA

med den skønne udsigt over
Vesterhavet
Telefon (07) 89 51 50

Altid veltillavet mad og hjemmebag til
kaffen - Ring og bestil bord - og maden
er klar, når De kommer.

Med venlig hilsen
Bovbjerg Cafeteria

Kør ind til

TEXACO SERVICE

Storegade 1 . Lemvig . (07) 82 12 30
Benzin - Olie - Smøring - Autotilbehør
m.m. - Åben hverdag 7-22, søn- og
helligdage 8-22.
Texaco til tjeneste - Venlig hilsen
Solveig og Børge Nielsen

Juridiske konsulenter

Sagførerkontoret I Ryomgård

ADVOKAT ERIK DYNESEN

Tlf. (06) 39 44 00

ADVOKAT

UFFE BALLER

St. Torv 3 . Århus . Tlf. (06) 12 62 33

Moderet for landsret

LANDET RUNDT

M/F KNUDSHOVED har ved det årlige værftseftersyn i Helsingør fået nyt supermarked i stedet for de tidligere kiosker. Færgen, der anvendes en stor del af året på Fugleflugtslinien, var den sidste færge her, der ikke havde fået denne nyskabelse. Det nye supermarked er på ca. 130 kvadratmeter, en smule mindre end det tilsvarende på »flag-skibet« på ruten M/F DANMARK, og koster ca. 800.000 kroner at indrette. Men så forventer DSB også, at indtjeningen øges ganske betydeligt, så pengene hurtigt kommer ind igen.

ALBORG VÆRFT fik ordren på to nye storfærger til Bornholmstrafikken. Disse færger, der skal leveres i november 1978 og februar 1979, bliver ens med en længde på 121 m og en dødvægt på ca. 1600 tons. Maskineriet bliver ca. 17.000 HK og farten omkring 21 knob. Der bliver plads til 1500 passagerer, 30 lastbiler og 300 personbiler.

G 602, trekoblet godstogslokomotiv, bygget af »Saronno«, Italien, en filial af den tyske lokomotivfabrik »Esslingen«, i 1896 med byggenummeret 2846, er i Næstved blevet ophugget. Lokomotivet var tiltænkt Jernbanemuseet, men denne disposition synes altså ændret.

KØBENHAVNS HOVEDBANEGÅRD blev bygget i 1911 af smukke røde mursten. Dette har man ikke gennem det sidste halve hundrede år kunnet se på grund af sod, snavs og skidt. Men nu er det atter blevet muligt, idet den gamle banegårds indre har gennemgået en afsyring, der atter har frembragt den smukke røde farve. I første omgang fik hallen mellem billetalgene en »kur«,

som bl.a. også gjorde, at den store vindrose i loftet kom til ære og værdighed. Samtidig med dette arbejde har inspektionskontoret gennemgået en ombygning og modernisering, hvilket betød, at man midlertidigt måtte indrette sig i en træpavillon ude i ankomsthallen.

KØBENHAVNS GODSBANEGÅRDS Driftsdepot, den gamle remise med skydebroerne, har i februar mistet den midterste fløj, idet den er blevet nedrevet. Årsagen angives at være dens skrøbelige tilstand.

NÆSTVED stations nordlige ende, der rummede forskellige udhuse samt toiletter, er også blevet revet ned i februar. På stedet skal i stedet bygges en ny bygning, som bl.a. skal indeholde forskellige personalefaciliteter, publikumstoaletter, rejsebureau, centralapparat (når stationen bliver fjernstyret).

UNISOL, et A. P. Møller-ejet rejsebureau og et af Nordens største, har med DSB indgået aftale om rabat på togrejser til alle de lufthavne, selskabet foretager udrejser fra.

BJERRINGBRO har gennem adskillige år været center for ophugning af udrangeret jernbanemateriel. Omkring nytår påbegyndte ophuggeren skrotningen af yderligere 42 S-togs enheder.

DØDSFALD

Banearb. N. P. Mortensen,
fh Støvring, 83.

Pfmd. Niels Thomsen,
fh Str., 82.

Lkf. B. O. Liljekrans,
fh Hgl, 82.

Lkf. J. Christensen,
fh Fa, 81.

Earb. G. Grantoft,
fh Møldrup, 78.

Lkf. O. F. Koldt,
fh Hgl, 78.

Tftkl. N. P. Larsen,
fh Aa, 74.

Opt. H. A. Hansen,
Næ, 56.

Opt. F. B. Larsen,
Gb, 50.

Herning

Kør ind til

TEXACO SERVICE

Sjællandsgade 73-77 . Herning
Tlf. (07) 12 96 90

Benzin - betjening og selvbetjening
Olieskift og smøring. - Husk vor moderne vaskemaskine med fem programmer. - Åben hverdag 7-22, søn- og helligdage 8-22. - Med venlig hilsen
Gretha og Henning Sandgård

Kør til fagmanden

AUTO- & PLADEVÆRKSTED

v/ Bent Christensen

Dæmningen 21 . Herning . (07) 22 28 38

1. kls reparationsværksted på alle vognmærker - Mange års erfaring på Austin- og Morris-biler - Reel behandl.

Få mest for pengene - gå til

»DAKO« KØBMANDEN

Gl. Landevej 122 . Herning

Tlf. (07) 12 21 22

Alt i kolonial - konserver - vine - tobaksvarer - Stort udvalg i dybfrost
Husk vi har altid et godt tilbud.

Med venlig hilsen »Dako« købmanden
v/ Kaja og Arne Frahm

DALLS HERREMAGASIN

Bredgade 27-33 . Herning

HERREHABITTER

Specialitet: topmærket Sterling

Kamgarn - Twist - Trevira

Ikast

W MØBLER
VESTERGADE 13 . IKAST
TELEFON 15 15 98

- Stedet for bedre møbler -

Etatens folk kører til

ISENVAD AUTOLAK ApS

Hanningvej 53 . Isenvad . (07) 14 03 14

Vær ikke i tvivl om farven - med vor nye farvemaskine og nummersystem rammer vi lige den farve, De ønsker på Deres bil. Enhver form for pladearbejde og forsikringsskader.

Horsens

Kør ind til

SHELL SERVICE

Allégade 63-65 . Horsens . (05) 62 99 85
Benzin . Olie . Smøring (husk vor servi-
shell) . Bilreparation med garanti .
Besøg vor velassorterede kiosk . Tank
og kiosk åben alle ugens dage kl. 6-24.
Værksted mandag til fredag 8-17

Gå til fagmanden

Blumersgade's Autoværksted

v/ Erik Lissner

Blumersgade 2 . Horsens

tlf. (05) 62 33 66, priv. 62 99 77

Alt i autøreparationer

Reel behandling og rimelige priser

Køb børnetøj i specialforretningen -
her er udvalget størst - gå i

»BUKSETROLD«

Hestedamsgade 16 . Horsens

Tlf. (05) 62 16 78

Modetøj til børn

Hvor etatens og andet godtfolk mødes

Restaurant »JYDEPOTTEN«

Smedegade 63 . Horsens . tlf. 62 38 57

Kig Ind og hyg Dem med et stykke mad
eller en drink. - Lad »JYDEPOTTEN«
være Deres fristed.

Med venlig hilsen
DINA JØRGENSEN

Kør ind til

GULF EXPRES BENZIN

Sønderbrogade 54 . Horsens

Tlf. (05) 62 20 30

Benzin - Olie

Husk vor velassorterede kiosk
Døgnåben - spar penge - tank selv

Vi handler i

CHRISTIANSSENS

BLOMSTERFORRETNING

v/ Birgit Juhl Nielsen

Stevedorevej 20 . Bækkelund . Horsens

Tlf. (05) 62 30 43

Alt i årstidens blomster og planter -
grøntsager og sydfrugter - krans -
sammenplantninger - fikse brudebuket-
ter - visitbuketter. - Med venlig hilsen
Birgit Juhl Nielsen

Silkeborg

Vær fiks og moderigtigt klædt i

»SYSSER« PIGETØJ

Søndergade 19 . Silkeborg

Tlf. (06) 81 19 19

Her finder De et stort udvalg i pigetøj
fra 4-16 år. - Frakker - fritidstøj -
jumper m. m. - Kig ind, vi hjælper Dem
gerne med god vejledning

Vær kvalitetsbevidst

SILKEBORG AUTOLAK

Navervej 19 . Silkeborg . Tlf. 81 06 06

Vi anbefaler os med alt vedrørende
person- og lastvogns-lakering m.m.

1. kl.s service og kvalitetsarbejde
udføres.

SILKEBORG SPAREKASSE

Tlf. (06) 82 52 66 . Postgiro 3 00 78 63

Mandag, tirsdag, onsdag 9.30-16.00

Torsdag 9.30-17.00

Fredag 9.30-18.00

Etatens folk handler hos

GARDIN-EKSPERTEN

Nygade 1 . Silkeborg . tlf. (06) 82 41 55

Køb Deres gardiner i specialforretning

- der er udvalget størst. - Vi hjælper

Dem gerne med råd og vejledning -

kom ind og få en gardinsnak.

Venlig hilsen Carsten Husted

Hvor godtfolk er kommer godtfolk til

BODEGA

»LYSPUNKTET«

Frederiksberggade 4 . Silkeborg

Tlf. 82 05 91

Kom ind og slap af over et lille glas -

her er hygge

Venlig hilsen Lisa

Vi anbefaler

MEKANIKER

BJARNE LYSDAHL

Frederiksberggade 30 . Silkeborg

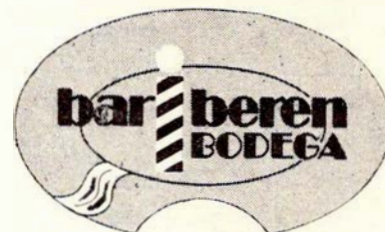
Tlf. (06) 82 31 80

1. kl.s reparationsværksted

Fagmæssig og reel behandling

Biler køb og salg

Skanderborg

Møllegade 96 06-52 13 31

SKANDERBORG

- hvor godtfolk mødes

Husk vor velassorterede døgnkiosk

TANDLÆGE

Hans Leganger Jørgensen

Mindet 3 - Skanderborg

Tlf. (06) 52 04 18

Konsultation kl. 9-17

Statens folk og andet godtfolk
mødes på

BLYMATROSEN

Adelgade 109 - Skanderborg

Tlf. 52 28 22

Vi kræser for Dem med noget godt og
lækkert - et godt spisested i to etager
Lad BLYMATROSEN blive Deres fristed

Kjellerup

Lad os tage besværet til Deres fester

»BON APPETIT«

Nørregade 8 . Kjellerup . tlf. 88 25 61

Lækkert smørrebrød - anretninger -
a la carte retter - til hverdag og til
fest. - Vi udbringer gerne hver dag
små lune retter og smørrebrød.

Åben mandag, tirsdag og onsdag 10-18
torsdag, fredag og lørdag 10-20

Med venlig hilsen

Nina, Sonja og Poul

Kysing

Lad turen gå til

KYSING GL. SKOLE

v/ landevejen ml. Norsminde og Rude

Kystvejen 259 - Telefon (06) 55 84 55

Dame- og børnetøj i fikse og smarte
ting til helt specielle lave priser

Gaveartikler . Antikviteter

Åben hver dag fra kl. 10

Kig ind og se vort store udvalg

MØDESTED

FORENINGER, klubber m.v., som ønsker møder, udflugter o.l. arrangementer omtalt under rubrikken »Mødested«, bedes inden den 20. i måneden forud for udsendelsen af det blad, arrangementet ønskes omtalt i, underrette redaktionen.

Fredag den 25. marts kl. 19.30

DJK Midtjysk Afdeling, afholder medlemsmøde på Højskolehotellet, Middellagade 6, Randers.

Søndag den 27. marts

KLK arrangerer udflugt på Gribskovbanen med GDS L 1 + C 41 + C 42. Afg. Hillerød kl. 11.30, hjemkomst Hillerød kl. 16.00.

Prisen er sat til kr. 50,00, som indbetales til KLKs postgirokonto nr. 7 01 08 26, Kolding Lokomotiv Klub, Jernbanegade 1 A, 6000 Kolding.

Onsdag den 13. april kl. 19.30

DJK afholder medlemsmøde i »Karnappen«, Niels Hemmingsens Gade 10, København K.

Onsdag den 20. april kl. 19.30

ØSJK afholder ordinær generalforsamling på Køge Bibliotek. Kun adgang ved forevisning af gyldigt medlemskort.

Fredag den 22. april kl. 19.30

DJK, Midtjysk Afdeling, afholder generalforsamling og efterfølgende medlemsmøde på Hotel Mercur, Viby Torv, Viby J.

Tirsdag den 26. april kl. 19.30

SHS afholder møde i Frederiksberg Kommune Bibliotekers Foredragssal, Solbjergvej 23, København F. Der vil på mødet bl.a. blive givet orientering om Sporvejsmuseet på Skjoldnæsholm.

BP-TOG – modeltog siden 1947

Tilbud i spor O: Rivarossi lok + 2 vogne + skinner kr. 250,-, vejoverskæring – signalsæt (4 stk.) kr. 45,-, 10 forsk. MODELbane-nyt kr. 20,-, 10 forsk. Railway modeller kr. 30,-. Tilbudsliste gratis.

B. PALSDORF

Box 12, 4682 Tureby, (03) 68 31 66

FRA KLUBBERNE

Platter med jernbanemotiver er blevet »in«, og nu følger Helsingør Jernbaneklub efter med en »65 års-platte« i anledning af klubbens damplokomotiv, ØSJS 7s halvrunde fødselsdag. Platten, der er tegnet af Egil Engh og fremstillet i samarbejde med Vincent Kärager, viser omtalte lokomotiv, årstallene 1911–1976 samt klubbens navn. Den kan købes i klubben for kr. 100,00 incl. porto. Oplaget er på 250 eksemplarer, der er nummererede, så der er her noget for samlere at erhverve i en fart.

DJK og KLK har byttet vogne, idet DJKs HHJ C 25, der oprindeligt stammer fra Køge–Ringsted Banen, hvor den havde nr. A 1, er overgået til KLK. I bytte har DJK fået KLKs DSB Cu 4011. I de sidste år har HHJ C 25 kørt under sin gamle KRB-betegnelse på Museumsbanen Mariibo–Banholm. Vognen er bygget af Scandia i 1916. DSB Cu 4011 er også bygget af Scandia, men i 1924.

MHVJ har af HHJ fået tilladelse til at optage drejeskiven i Hou, når banen mellem Odder og Hou den 21. maj nedlægges. Om den skal placeres i Mariager eller Handest, er endnu ikke afgjort, men hvis banen kan erhverve endnu en

Give

Hvor godtfolk mødes i hyggelige og særprægede lokaler

VINSTUEN »TUNNELEN«

Allégade 8 . 7323 Give . (05) 73 19 14

Stedet, hvor man kommer igen

Venlig hilsen Ulla

Vi handler hos FRIKØB

Købmand Henning Kristiansen

Torvegade 51 – tlf. 73 15 15 – Give

Alt i kolonial – konserves – vine – tobaksvarer – stort udvalg i dybfrost Kig ind, vi har altid et godt tilbud

Kør ind til

SHELL SERVICESTATION

Torvegade – Give – Tlf. 73 14 81

Benzin – Olie – Smøring – Autotilbehør
1. kl.s mekanisk arbejde udføres fagmæssigt og samvittighedsfuldt

Mekaniker GERT LARSEN

Juelsminde

Vil De have god tillavet mad, gå i
CENTER-CAFETERIET

Hj. af Odelsgade og Søgade

Juelsminde . Tlf. (05) 69 38 08

Maden er i topklasse og kaffen er veltillavet – Lækkert smørrebrød – og så er vi hurtige og venlige
(Ny vært)

Med venlig hilsen

Stinne og Harry Christensen

drejeskive, vil der altid være mulighed for at vende lokomotiver og motorvogne, noget man p.t. ikke kan.

(Trinbrættet)

P. GRØN

ALEX CHRISTENSEN og SØNS EFTF.

EL-ANLÆG

Håndværkervænget 10 – Hillerød – Tlf. *26 40 41

PREBEN SCHULTZ

Blikkenslager – aut. gas- og vandmester

LA COURSVEJ 16 – KØBENHAVN

TELEFON FA 4520

Udfører arbejder for DSB

BOGHJØRNET

GYLDENDAL

Tranaserien

Gyldendals Magasin nr. 25

128 sider, kr. 11,50.

Som vanligt er det helt nye og ukendte noveller, der præsenteres i Gyldendals Magasin. I dette hefte er der ialt 6, hvoraf den første, MORDERENS ORLOV af Knud Holst, er usædvanlig tankevækkende. Læseren fatter sympati for morderen, der har fået orlov i anledning af forældrenes guldbryllup. Den aggressive og lidt stupide svoger virker øretæveindbydende. Men læseren må ikke glemme, at det er en virkelig morder novellen drejer sig om. Den lille novelle Den Dag De Brændte Bøgerne er meget sød. Men er den mon ikke lidt for barnlig?

v.j.

TFJ - Danmark, Tegningshefte

Udgivet af

Jydsk Model Jernbane Klub

v/ Kaj Stender og Niels J. Hansen.

Heftet. Pris kr. 30,00.

Kan erhverves ved indbetaling af beløbet på postgiro 5 45 71 57, JMJK, Fredensgade 8, 8382 Hinnerup.

Initiativet til dette tegningshefte over materiel og faste anlæg på den nu hedengangne Thisted-Fjerritslev Jernbane må hilses velkommen, især blandt modelbyggere, der pusler med egne privatbaneanlæg, men også blandt andre, der har blot en smule interesse i vore engang talrige privatbaner.

Heftets tegninger er af varierende kvalitet, men anderledes kan dette ikke være, når man søger at skabe en så afvekslende samling som muligt. Der er da også tegninger af såvel TFJs allerældste materiel som af det nyeste, d. v. s. diesellokomotiv ML 4 fra 1953, og altsammen forsynet med reelle mål.

En indledende materieloversigt er forfatterne desværre sluppet mindre godt fra, idet den er behæftet med talrige fejl, således at den faktisk intet er værd. Men dette er også kun en mindre detalje i heftet, hvis primære formål er tegningerne.

Vi har før set gode initiativer gå i vasken p. gr. a. manglende afsætning. Her tænkes bl. a. på de fotohefter, Signalposten for en del år siden udgav om forskellige privatbaner. Men man nåede da at udgive et om TFJ, og her kan fotohefte og tegningshefte udmærket supplere hinanden.

Dette tegningshefte bør blot ikke blive en enlig svale, men bør følges op af flere fra andre privatbaner. Blot anbefaler vi forfatterne at gøre sig lidt mere umage med at opstille en korrekt materielliste.

-tl-

Die Modelleisenbahn 1 & 2.

Transpress, Französische Strasse

13/14, DDR-108 Berlin.

DM 25,00 og DM 32,00.

To dejlige bøger om modelbaner. Fotomaterialet er lidt svagt, men til gengæld er skitser, overanlægstyper, sporplaner, stationer, vogne o.m.m. af særdeles høj karat. Og det er nok det, vi trods alt har mest glæde af i vores skabende arbejde. Bog 1 beskæftiger sig meget med modelbanevæsenets historie, typer af anlæg og stationsplaner m.m., medens bind 2 omhandler forskellige typer baner som normalspor, smalspor, bjergbaner, sporvogne osv.

Dampflok-Archiv, Baureihe 01-39.

Transpress, Französische Strasse

13/14, DDR-108 Berlin.

DM 26,40.

Lokomotiver i læssevis, hver eneste af de 2-300 sider næsten kan prale med sit billede. Hertil en omhyggelig fortegnelse med koncentrerede tekniske detaljer til sidst som et summarium og de udførlige tekster, og hvad har vi: Et gedigent opslagsværk. Bare der snart kom noget lignende om store og - især - små banegårde (stationer).

Die Lokomotiven der DB und DR 1976

Eisenbahn-Kurier, Postfach 5560,

D-7800 Freiburg, BRD. DM 10,00.

66 sider, ill.

Dette er en fuldstændig fortegnelse over trækraft hos de tyske Forbundsbaner og tyske Rigsbaner (hhv. Vest- og Øst-Tyskland). Enkelte fotos, men mest en oplistning delt efter typer. Meget for den meget specialiserede interesse.

Der Grosse Lokomotiv-Kalender 1977

Der Grosse Eisenbahn-Kalender 1977

To dejlige kalendere udgivet af

ALBA Buchverlag, Römerstrasse 9,

D-4 Diüsseldorf.

Virkeligt stort format, en kalender det er en fornøjelse at have på væggen i sit hobbyrum eller på kontoret.

jas.

Humørspalten

Og så var der chefen, der sagde til sin nye sekretær:

- Frk. Hansen, når den lille klokke på Deres skrivemaskine ringer, så betyder det altså ikke, at der er kaffe-pause.

★

Lille Kirsten spørger ivrigt sin mor:

- Kan alle engle flyve?

- Ja, min ven, men hvorfor spørger du om det?

- Jo, for far kaldte i aftes Marie (stuepiggen) for engel.

- Ja, sagde moderen med et hårdt udtryk i ansigtet. - Hun flyver i morgen.

★

- Ved du, hvad der skete, da jeg vaskede min papegøje i Persil?

- Nej.

- Den døde.

- I og for sig er det vel også klart, at papegøjer ikke kan tåle Persil.

- Det ved jeg nu ikke. Det var vist snarere centrifugeringen, den ikke kunne holde til.

★

Amatørerne skulle spille diletantkomedie i forsamlingshuset. Niels forkarl havde hovedrollen og han læste ivrigt i sit rollehæfte, hvor der bl. a. stod, at han skulle gå på scenen med et fotografi i hånden og udbryde:

- Det er jo min elskedes udtrykte billede, træk for træk!

Premiereaftenen kom. Niels på scenen med billedet i hånden og udbrød på sit syngende sjællandske:

- Det er jo min elskedes udtrykte billede, træk for, træk for

★

Lille dreng til sin far:

- Her er min karakterbog - og så en af dine, som jeg fandt oppe på pulter-kammeret!

★

Mange vil hellere være noget for sig selv end noget for andre.

★

illustrationsanstalten
I. S. Lind Hansens Eftf.

KLITCHE EP. OFFSETREPRODUKTION. RÉTOUCHE. TECHNIQUES

Kulturvet 14 København K (01) 12 62 88

Viborg

Er De i lykkelige omstændigheder eller bare dejlig rund – så har vi tøjet i

LADY VENTETØJ

Sct. Mathiasgade 74 – Viborg

Tlf. (06) 62 75 24

Midtjyllands største udvalg i førende inden- og udenlandske fabrikater

Med venlig hilsen

Britta Juhl

Gravene 30 . Viborg . Tlf. 62 93 16

Benzin – Olie – Kioskvarer
Tank og butik åben hele døgnet

Venlig hilsen

Leif Jacobsen

Vær prisbevidst – gå i

ENGELSBORG MINI MARKED

Skivevej 100 . Viborg . (06) 62 03 90

Kolonial – Konserves – Vine – Tobaksvarer – Dybfrost. – Det er os med den gode kaffe. Husk, vi har altid et godt tilbud. (Nye indehavere).

Venlig hilsen Inger og Gert Henriksen

ANNI

Det nye mødested – for smarte piger

Nytorv 2 . Viborg

Telefon (06) 62 04 36

REKORD VASK – VAMMEN

Kører nu hver mandag over Møldrup og Bjerregram. – Alt i moderne vask. –

Henter og bringer

Telefon (06) 69 02 44

LISSIE NIELSEN

Udlejning af duge, servietter og kitler

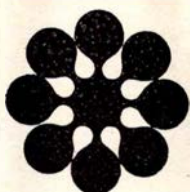
Stedet, hvor man kommer igen

MESSING JENS

Sct. Mathiasgade 48 . Viborg

Tlf. (06) 62 02 73

Et godt madsted for den kræsne og hvor venlig betjening hygger om Dem – enten De skal spise eller bare slappe af.

MENY

De bedste kvaliteter i kaffe, the og kakao. – Bringer til Deres dør hver 14. dag.

Erik Glippingsvej 6 – 8800 Viborg

Tlf. (06) 62 43 80

Specialist i autoopretning

VIBORG AUTOOPRETNING

Gl. Århusvej 21 . Viborg . tlf. 62 80 88

Jeg anbefaler mig med alt indenfor autoopretning med det nyeste og moderne værktøj – ingen opgave er for stor. – Venlig hilsen

Erik Jensen

TANDLÆGE

JENS CHRISTIANSEN

Jernbanegade 6 – Viborg

Tlf. (06) 62 70 30

Kons. mandag til fredag kl. 9–12 og 13–17

Skab hygge med nye møbler og tæpper fra

Thinggades Møbelforretning

Dagligstuer – Reolvægge – Spisestuer –

Skriveborde – Kommoder til landsbypriser. – Kig ind – ingen købetvang

Med venlig hilsen

Annelise og Arne Dalsgård
Viborg

Vore funktionærer handler i

MIKA-MARKED

Koldingvej – Falkevej – Viborg

Tlf. (06) 62 09 28

Alt i kolonial – konserves – vine – tobaksvarer. – Stort udvalg i dybfrost – Fersk kød – frugt – grøntsager – blomster. – Husk: Mika-Marked har tilbud, der er værd at gå efter.

Kun én håndværker – alt i ét

VIBO GLAS

Ålborgvej 125 . Viborg . (06) 62 82 44

Glarimester – Thermoglasfabrik

Lad os give Dem et uforbindende tilbud på omskiftning af Deres gamle ruder. Vi klarer alt – både træ og ruder. Ring og få et godt tilbud

Skive

Gå ikke forgæves – gå heller til

MISTER

Boysen . Adelgade 7 . Skive

Telefon (07) 52 05 27

Smarte og moderigtige habitter til mænd i alle aldre og størrelser. Kvalitetstøj til rimelige priser. Kig ind og få en tøjsnak uden købetvang.

Bag den gode smag

FÆLLESBAGERIET

Vestergade – Skive – Tlf. (07) 52 01 96

Alt i lækkert brød og kager

Bestillinger på alt slags brød modtages

Tag noget lækkert med hjem fra

SPECIAL SMØRREBRØD

Vestergade 7 – Skive – (07) 52 16 82

Altid lækkert frisksmurt smørrebrød – lune frikadeller – det er os med de lækre grill-kyllinger

Åben mandag, tirsdag, onsdag 10–19

torsdag, fredag, lørdag 10–20

søndag lukket

Med venlig hilsen B. SØRENSEN

Gå til fagmanden

KNUD BACH

Radio- og TV-butikken

Brogården – Brogårdsgade – Skive

Tlf. 52 10 50, efter lukketid 53 71 07

Reparationer af fjernsyn, båndoptagere, radioer m.m.

Vi kommer overalt i Skive, Salling og Fjends

Ingen opgave er for stor

Kvalitetsarbejde udføres

TØMRERMESTER VERNER FINK

Værksted: Brårupvej 14 . Skive

Privat: Norgårdsvej 40A

Tlf. (07) 52 63 39

Alt indenfor tømrer- og snedkerarbejde udføres – nyt samt reparationer – alt til rimelige priser.

Etatens folk handler i

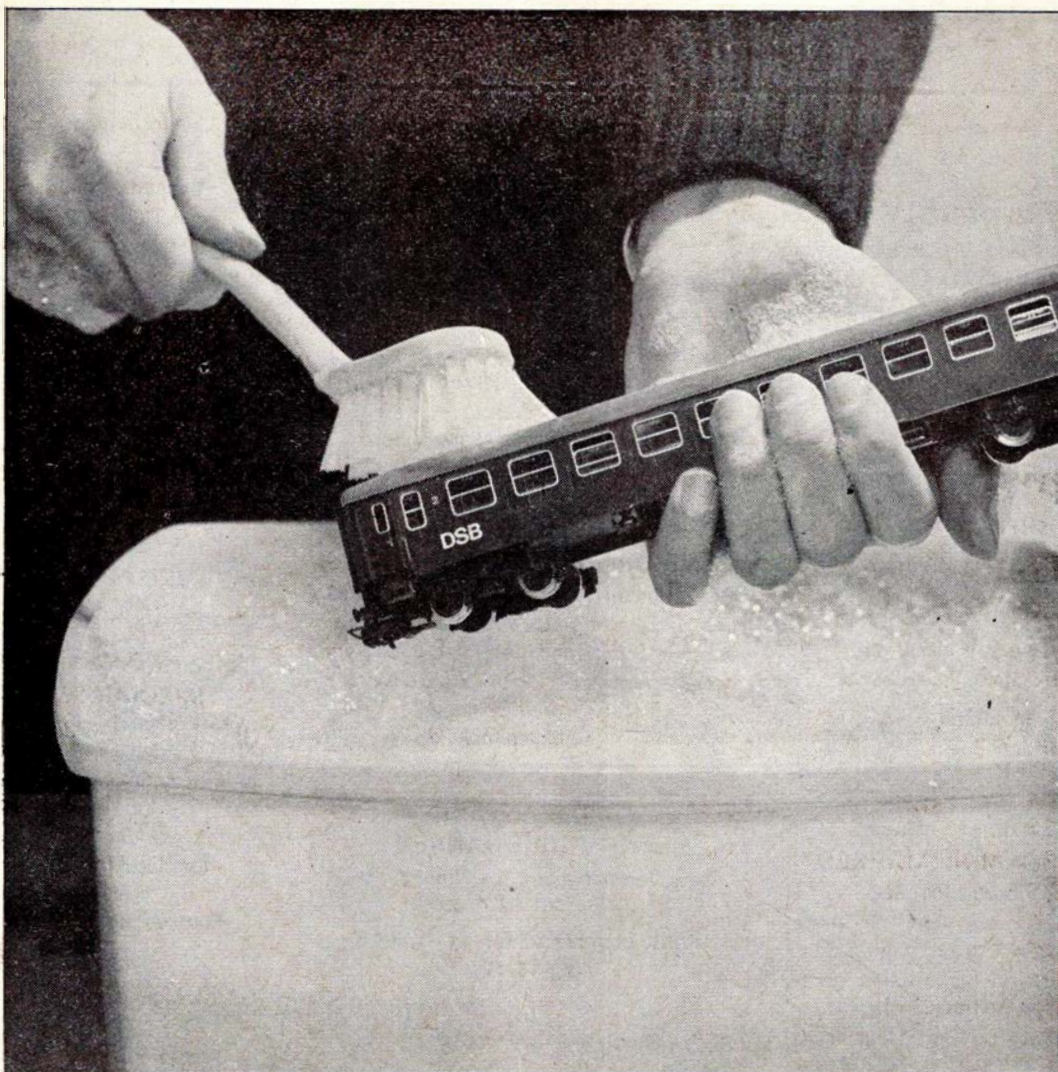
Skives Cykel- og Knallertservice

v/ Paul Krøjer

Frederiksgade 14 . Skive

Tlf. (07) 52 18 79

Førende mærker i knallerter og cykler

Vand og sæbe skal der til...

og støvsugere, børster, specialredskaber m.m.
Men fremfor alt friske folk, som sætter en ære i at
aflevere rene og pæne vogne til DSB
og deres kunder.

De friske folk kommer fra DDRS,
Det Danske Rengøring Selskab.

